

*Magisteruppsats från Affärsjuridiska programmet med Europainriktning
LIU-EKI/-D—06/034—SE*

**Tvisten om försäkringsskyddet mellan
säkerhetskoncernen Securitas och If
Skadeförsäkring AB efter händelserna den
11 september 2001**

Magisteruppsats, 2006

Affärsjuridiska programmet med Europainriktning,
termin 8

Linköpings universitet, vårterminen 2006

Louise Beigler

Engelsk titel:

The Insurance Dispute between the Securitas Group
and If P&C Co. since the September 11th Events
2001

1	Inledning	5
1.1	Problembakgrund	5
1.2	Problemformuleringar	7
1.3	Syfte	8
1.4	Målgrupp	8
1.5	Avgränsningar	8
1.6	Metod	8
1.7	Disposition	9
2	Referensram	11
2.1	If-Securitas	11
2.1.1	Grunden för tvisten	11
2.1.2	Securitaskoncernens bolag	12
2.1.3	Securitaskoncernens försäkring hos If	12
2.1.4	Försäkringsvillkoren	14
2.1.5	Skiljeförfarandet	17
2.1.5.1	Yrkande	17
2.1.5.1.1	Securitas	17
2.1.5.1.2	If	17
2.1.5.2	Grunder	18
2.1.5.2.1	Securitas	18
2.1.5.2.2	If	18
2.1.5.3	Skiljenämndens dom	19
2.1.5.3.1	Domskäl	19
2.1.5.3.2	Domslut	21
2.1.6	Hovrättsdomen	22
2.1.6.1	Inledning	22
2.1.6.2	Ifs yrkande	22
2.1.6.3	Hovrättens dom	22
2.1.6.3.1	Domskäl	22
2.1.6.3.2	Domslut	23
2.2	Underwriting	24
2.3	Försäkringspremie	25
2.4	Upplyningsplikt	26
2.5	Riskökning	27
2.6	Pro rata	28
2.6.1	Allmänt	28
2.6.2	Beräkning	29
2.7	Återförsäkring	30
2.8	Skiljeförfarande	31
2.8.1	Allmänt	31
2.8.2	Klander av skiljedom	31
2.8.3	Partiell eller total hävning av skiljedomen	32
2.9	Nya FAL	33
3	Analys	35
3.1	Försäkringsavtalet	35
3.1.1	Partsviljan	35
3.1.1.1	Nämndens bedömning vad gäller partsviljan	35
3.1.1.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller partsviljan	35
3.1.1.3	Lärdomar vad gäller partsviljan	37
3.1.2	Terminologin i "Underwriting submission"	37

3.1.2.1	Nämndens bedömning vad gäller terminologin.....	37
3.1.2.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller terminologin.....	38
3.1.2.3	Lärdomar vad gäller terminologin	39
3.1.3	Brister som godtas.....	40
3.1.3.1	Nämndens bedömning vad gäller brister som godtas	40
3.1.3.2	Synpunkter på skiljenämndens bedömning vad gäller brister som godtas	40
3.1.3.3	Lärdomar vad gäller brister som godtas.....	40
3.1.4	Nya verksamheter	41
3.1.4.1	Nämndens bedömning vad gäller nya verksamheter	41
3.1.4.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller nya verksamheter	42
3.1.4.3	Lärdomar vad gäller nya verksamheter.....	42
3.1.5	Villkorsundantag för vissa sorters verksamhet	43
3.1.5.1	Nämndens bedömning vad gäller villkorsundantag.....	43
3.1.5.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller villkorsundantag	43
3.1.5.3	Lärdomar vad gäller villkorsundantag.....	44
3.1.6	Kravet på undantag av vissa koncernföretag i en koncernförsäkring för att inte inkludera dessa i försäkringsskyddet	44
3.1.6.1	Nämndens bedömning vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag	44
3.1.6.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag.....	45
3.1.6.3	Lärdomar vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag.....	46
3.1.7	Premiejustering	46
3.1.7.1	Nämndens bedömning vad gäller premiejustering	46
3.1.7.2	Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller premiejustering	47
3.1.7.3	Lärdomar vad gäller premiejustering.....	47
3.2	Premie-pro-ratan	48
3.2.1	Skiljenämndens inflytande på avdragets storlek.....	48
3.2.2	Storleken på avdraget.....	48
3.2.2.1	Variablerna.....	48
3.2.2.2	Premien för Globe.....	49
3.2.2.3	I relation till vad skall Globes premie sättas?	51
3.2.2.4	Resultat	53
3.3	Återförsäkring	54
3.4	Mäklarens roll	54
3.5	Ifs talan.....	55
3.5.1	Allmänt	55
3.5.2	Jämkning	55
3.5.3	Krigsundantaget	56
3.5.4	Återförsäkring	57
3.5.5	Mäklarens roll	57
4	Sammanfattning	59

Förkortningar

GFAL	Lag (1927:77) om försäkringsavtal
Globe	Globe Aviation Services Corporation
HD	Högsta domstolen
NFAL	Försäkringsavtalslag (2005:104)
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd. 1
Prop.	Regeringens proposition

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Den 11 september 2001 chockades världen av de flygplanskapningar som inträffade i USA och som ledde till angrepp på det amerikanska samhället. Ett av flygplanen som kapades lyfte från Bostons flygplats. Det var det plan som sedan flögs in i det norra av de två World Trade Center tornen. Kraschen följdes av ett flertal skadeståndsanspråk mot bland annat det företag, Globe Aviation Services Corporation (Globe), som stod för kontrollen av passagerare och bagage på Bostons flygplats. På grund av de stora skadeståndsanspråk som riktades mot Globe gjorde bolaget gällande att det ville utnyttja sin ansvarsförsäkring. Attacken den 11 september 2001 mot det norra World Trade Center tornet är grunden för de försäkringsrättsliga, avtalsrättsliga och processrättsliga problem som uppkommit och som är utgångspunkter för denna uppsats.

If Skadeförsäkring AB, nedan If, har efter händelserna den 11 september 2001 tvistat med Securitaskoncernen om försäkringsskyddet i den globala ansvarsförsäkring som Securitaskoncernen hade hos If vid skadetillfället. Globe, som är ett dotterbolag i Securitaskoncernen, ville ha ersättning ur Securitaskoncernens ansvarsförsäkring hos If för att täcka de skadeståndsanspråk, som följde efter attackerna mot World Trade Center. If invände dock mot att försäkringen omfattade Globe, eftersom detta företag skulle ha avyttrats strax efter det att försäkringstiden började löpa. Globes verksamhet var således, enligt Ifs mening, inte försäkrad hos If.

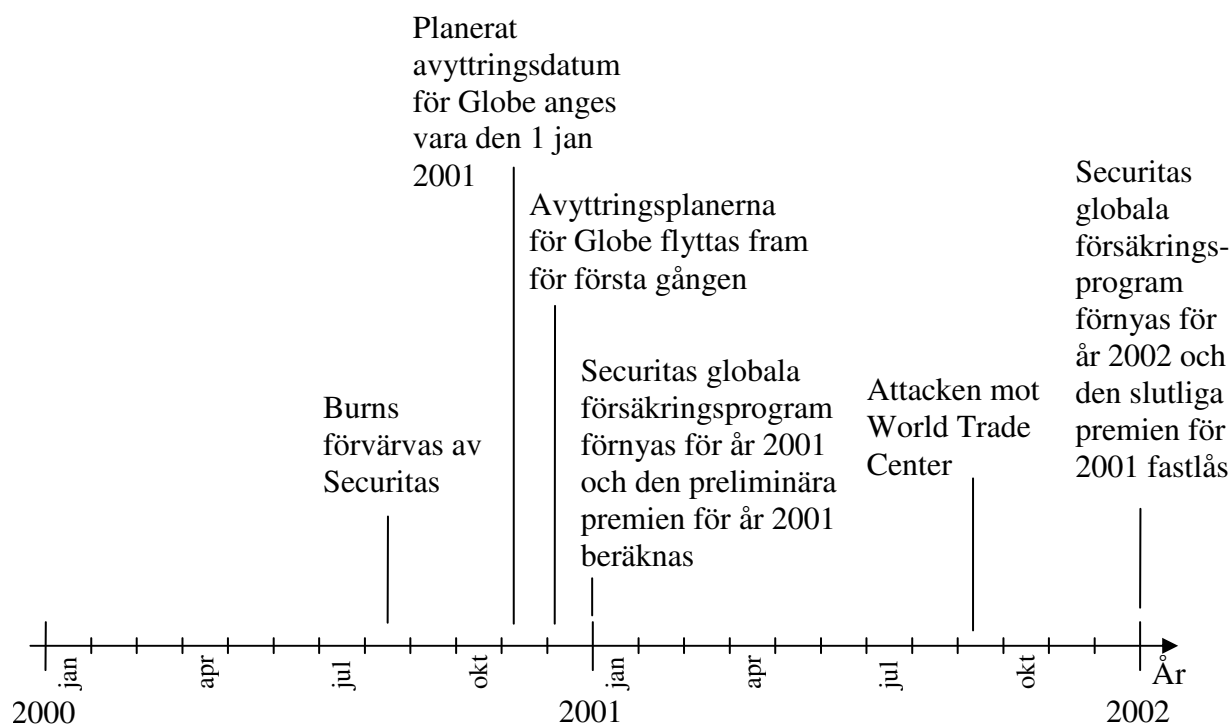
Securitaskoncernen upplyste ej If om att den avsedda försäljningen av Globe inte blev av, varför If utgick ifrån att affären genomförts såsom hade angetts. Innan ansvarsförsäkringen tecknades hos If för år 2001 angavs att Globe skulle säljas den 1 januari 2001. Den preliminära premie som beräknades avsåg således Securitaskoncernen exklusive Globe. När sedermera premien skulle justeras efter försäkringstidens utgång hade Securitaskoncernens omsättning, som premiesättningen skulle grundas på, minskat.¹ Detta uppfattade If berodde på att vissa verksamheter, till exempel Globe, avyttrats. Att Globe avyttrats uttalades dock ej uttryckligen av Securitas och inte heller frågade If om just Globe hade sålts eller inte.

---

¹ Även om Globes omsättning hade räknats med vid premieberäkningen hade koncernens omsättning minskat.

Minskningen innebar att någon justering inte aktualiserades, vilket fick till följd att den preliminära premien blev den slutliga premien.

Tidsaxeln illustrerar när olika väsentliga tidpunkter inträffade och därmed vilken relation de har till varandra med början år 2000 när Burns² och Globe förvärvades av Securitaskoncernen.

Av försäkringsavtalet framgick att parterna vid tvist skulle lösa denna i skiljedom. Tvist i skiljenämnd aktualiserades på Securitaskoncernens initiativ när If inte medgav försäkringsskydd för Globe. Securitaskoncernen ville få fastställt i skiljedomen att Globe och dess verksamhet omfattades av försäkringsskyddet i försäkringen. If yrkade å sin sida att avtalet inte gällde Globe och dess verksamhet och att, om det ändå skulle inkluderas i försäkringsskyddet, rätt till jämkning bland annat på grund av brott mot upplysningsplikten förelåg.

² Burns International Services Corporation (Burns) var Globe Aviation Services Corporations (Globe) moderbolag, se vidare 2.1.2.

Skiljenämnden fattade beslutet att If var ersättningsskyldigt gentemot Globe utan rätt till jämkning av försäkringsbeloppet på grund av de bristande återförsäkringsmöjligheterna för If, men med rätt till jämkning på grund av Securitas brott mot upplysningsplikten. Skiljenämnden fann att If inte visat att bristande försäkringsskydd genom återförsäkring uppkommit. Skiljenämnden skulle, enligt Ifs mening, inte pröva återförsäkringsfrågan. Skiljenämnden skulle endast ta ställning till om If skulle ha ordnat annat försäkringsskydd än det som blev fallet utifrån den bristfälliga information som erhållits från Securitas. If accepterade inte skiljenämndens dom och klandrade skiljedomen i Svea hovrätt för att få prövat om skiljenämnden överskridit det uppdrag som parterna hade ålagt skiljenämnden. Hovrättens dom innebar att skiljenämndens dom ändrades endast i vissa avseenden.

Uppsatsen är en studie av den skiljedom och den hovrättsdom som följde i tvisten mellan If och Securitas.

1.2 Problemformuleringar

Avtal

1. Hur ser avtalsmekanismerna ut i den underwritingprocess som leder fram till ett försäkringsavtal?
2. Vilka är kriterierna för ingående av försäkringsavtal (med storindustri)?
3. Är skiljenämndens bedömning rimlig?

Underwriting

4. Medför skiljedomen i målet mellan Securitas och If några konsekvenser för hur underwriting inom storindustrin skall bedrivas?

Upplýsningsplikt – Premie-pro-rata

5. If har rätt till jämkning av försäkringsersättningen avseende premie-pro-rata, hur stort borde avdraget vara som If får göra för att reducera ersättningsansvaret?
6. Hade skiljenämnden kunnat fastställa pro-rata-avdragets storlek?

Klander av skiljedom

7. Bör skiljedomen kunna ändras av hovrätten endast i visst avseende eller bör hela skiljedomen falla om hovrätten ändrar skiljedomen på detta sätt? Varför är det i så fall möjligt att ändra blott en del?

1.3 Syfte

Mitt övergripande syfte är att juridiskt granska och kommentera de domar från skiljenämnden och hovrätten som följde i tvisten mellan Securitas och If med anledning av händelsen den 11 september 2001. Framför allt kommer upplägget av Ifs talan att belysas, skiljedomens konsekvenser för underwriting att utredas och möjligheten att endast delvis ändra skiljedomen att bedömas. Förslag kommer även att lämnas på hur If skulle ha kunnat lägga upp sin talan. Synpunkter skall anföras på de grunder skiljenämnden tagit fasta på i domen.

1.4 Målgrupp

Uppsatsen vänder sig till läsare som är intresserade av försäkringsbranschen och de försäkringsrättsliga problem som kan uppkomma vid försäkring av stora industrier. Läsarna behöver inte vara särskilt juridiskt bevandrade men förutsätts ha en viss juridisk grundkunskap. Uppsatsen är främst avsedd att kunna användas av underwriters i försäkringsbolag, vilket påverkat uppsatsens struktur.

1.5 Avgränsningar

Jag har valt att utgå från den situation som föranledde tvisten mellan If och Securitas och som blev följden av att If avböjde försäkringsskydd för Globes flygplatsbevakning i Boston. Således kommer de resonemang som förs i uppsatsen att ha sin utgångspunkt i denna situation. Alla rättsliga problem i domarna granskas ej, utan endast vissa problem som har valts ut behandlas i uppsatsen. De utvalda problemen behandlas i större eller mindre utsträckning i uppsatsen, varför jag valt att endast kort besvara ett par problemformuleringar i referensramen utan vidare utveckling i analysen. Skäl till att dessa behandlas i mindre utsträckning är att det blir alltför omfattande att behandla dem alla lika djupt med tanke på de riktlinjer som finns för uppsatsen. De problem som uppstod i tvisten kring dubbelförsäkringsfrågan kommer inte att behandlas i uppsatsen, vilket beror på att de inte ryms inom uppsatsens ramar.

1.6 Metod

I skiljedomen och den efterföljande hovrättsdomen i målet mellan If och Securitas har ett antal rättsliga frågor uppkommit och vissa oklarheter föreligger. Utifrån min befintliga

juridiska kunskap i kombination med förarbeten, lag, doktrin och praxis i försäkringsbranschen kommer jag att utföra en analys av målet mellan If och Securitas. Jag har för avsikt att kritiskt granska domarna och den bakomliggande tvisten. Analysen består av en belysning av rättsläget utifrån skiljeförfarandet, det vill säga det rättsliga avgörande som skiljenämnden och hovrätten har fattat beslut i. Vidare skall jag mot bakgrund av samma källor undersöka om Ifs talan hade kunnat läggas upp på annat sätt och vilka konsekvenser en annorlunda uppbyggd talan hade kunnat få. Även Svea hovrätts bedömning vad gäller dess ställningstagande att skiljedomen kunde ändras partiellt skall granskas utifrån rättsläget.

Genom att företa en undersökning i form av intervjuer med underwriters i försäkringsbolagen Trygg Hansa och If har jag för avsikt att klargöra på vilket sätt underwriters arbetar, vilken praxis som finns och hur de agerar i relation till försäkringsmäklare. Detta är till nytta för bedömningen av vilka konsekvenser domen får för underwriting och vilka krav som kan ställas på försäkringsbolag i en process.

De intressen som jag har valt att beakta i analysen är försäkringsgivares och försäkringstagares intressen. Andra ersättningsberättigade än försäkringstagaren och återförsäkrare lämnas av tidsskäl utanför analysen.

1.7 Disposition

Uppsatsen inleds med en bakgrundsbeskrivning av den situation och de domar som föranledde uppsatsen. Denna del följs av ett kort deskriptivt avsnitt, i vilket en sammanfattande redogörelse för rättsläget kommer att göras avseende de frågor som uppsatsen skall behandla. Den deskriptiva delen är till för den som snabbt vill bli uppdaterad på det rättsläge som rör de aktuella frågorna. Därefter följer analysen av uppsatsens problemformuleringar. Vissa problemformuleringar besvaras dock helt eller delvis redan i referensramen. I analysdelen tas vissa fakta upp som även behandlas i referensramen liksom vissa nya uppgifter. Detta för att möjliggöra för läsare, framför allt underwriters, att endast ta del av de slutsatser jag drar utifrån skiljedomen i målet, utan att behöva sätta sig in i sakomständigheterna. I analysen behandlas först avtal och pro-rata, därefter behandlas kort återförsäkring vilket följs av mäklarens roll och sist redogörs för vilka möjligheter If hade att utforma talan annorlunda för att få ett annat resultat. Avslutningsvis sammanfattas resultaten

av analysen i uppsatsens slutkapitel, i vilket mina egna reflektioner kommer till uttryck på samma sätt som i analysen.

I uppsatsens bilaga återfinns ett utdrag ur de försäkringsvillkor som gällde mellan If och Securitas och de lagparagrafer från Lag (1927:77) om försäkringsavtal (GFAL) som var aktuella samt motsvarande lagbestämmelser i Försäkringsavtalslag (2005:104) (NFAL). Bilagan finns för att läsaren på ett snabbt och enkelt sätt skall ha villkoren och lagtexterna tillgängliga.

2 Referensram

2.1 If-Securitas

2.1.1 Grunden för tvisten

Den 11 september 2001 kapades två flygplan, varav ett lyfte från Bostons flygplats, som sedan flögs in i World Trade Center tornen i New York City. På Bostons flygplats var det företaget Globe som var ansvarigt för kontrollen av passagerarna och bagaget innan planet lyfte. När flygplanet kraschade omkom, som bekant, ett stort antal människor. De överlevande och efterlevande fick ersättning ur en statlig fond. Några av de överlevande och anhöriga till de omkomna avstod från ersättning ur den statliga fonden och stämde istället Globe med flera bolag från Securitaskoncernen efter kraschen och yrkade att Globe skulle betala stora skadestånd till dem för den ekonomiska skada och det lidande den orsakat.

Globe, som är en del av Securitaskoncernen, ville i och med skadeståndskraven ha försäkringsskydd från If ur det globala försäkringsprogram³ som koncernen tecknat för sin verksamhet hos If. Detta opponerade sig If emot under hävdande att försäkringen inte täckte Globes verksamhet, eftersom den verksamheten skulle ha avyttrats i början av försäkringsperioden som började i januari 2001.

Med anledning av Ifs invändning mot att Globe inte omfattades av masterförsäkringsavtalet påkallade flera företag ur Securitaskoncernen ett skiljeförfarande. Den information If hade fått från Securitas om Globe var densamma som den If hade lämnat till sina återförsäkrare. När en av återförsäkrarna invände mot att skydd fanns och övriga meddelade att de avvaktade resultatet av de processer som pågick i USA innan de erkände försäkringsskydd, blev det angeläget för If att få frågan om Globe omfattades av försäkringsskyddet fastställd.

I och med att försäkringsperioden, som löpte när olyckan inträffade⁴, var det GFAL som var tillämplig i målet mellan If och Securitas, således görs laghänvisningar i uppsatsen till den gamla lagtexten som trädde ur kraft den sista december 2005.

---

³ Försäkringsprogrammet bestod av dels en lokal försäkring, det vill säga en nationell försäkring utfärdad av Ifs partner Wausau i USA, dels en masterförsäkring, det vill säga en paralyförsäkring som är överordnad den lokala försäkringen.

⁴ År 2001.

2.1.2 Securitaskoncernens bolag

Securitaskoncernen bedriver verksamheter som erbjuder olika former av säkerhetstjänster. De bolag i Securitaskoncernen som drogs in i processer efter attacken den 11 september 2004 var moderbolaget Securitas AB, de amerikanska dotterbolagen Pinkerton's Inc, Burns International Services Corporation (Burns), Burns International Security Services och Globe Aviation Services Corporation (Globe) som var ett dotterbolag till Burns.

Under år 2000 expanderade Securitas sin verksamhet och köpte ett av de största amerikanska bolagen på säkerhetsmarkanden, Pinkerton's Inc. Senare samma år köptes även Burns. När Burns förvärvades upplystes If om att Securitas planerade att avyttra Globe den 1 januari 2001. Den enda information som lämnades om Globe var en mycket kort verksamhetsbeskrivning i anslutning till angivandet att Globe skulle avyttras.

Globes verksamhet innebar säkerhetstjänster på flygplatser i form av bevakning, tillträdeskontroll och säkerhetskontroll av passagerare vid incheckning. Globe var försäkrat hos ett amerikanskt bolag (AIG) både innan och under år 2001.

2.1.3 Securitaskoncernens försäkring hos If

Securitaskoncernen hade vid tiden för skadan, det vill säga den 11 september 2001, en global ansvarsförsäkring⁵, nedan benämnd masterförsäkring, hos If. Securitas anlidade en av de stora aktörerna i försäkringsmäklarbranschen, Marsh, som skötte kontakten med If. De amerikanska dotterbolagen i USA tecknade lokala primärförsäkringar i det amerikanska försäkringsbolaget Wausau, vilka var kopplade till masterförsäkringen hos If. Tillsammans utgjorde masterförsäkringen och de lokala försäkringarna ett globalt försäkringsprogram.

Masterförsäkringen innebar att alla företag i Securitaskoncernen omfattades av försäkringen. I avtalet fanns ett antal undantag för när försäkringen inte gällde. Undantag gjordes exempelvis för miljöskador och ansvar som ålagts försäkringstagaren i egenskap av leverantör av flygplansprodukter. Generellt omfattades nyförvärvade dotterbolag av försäkringen om inte annat avtalades, men för förvärv av dotterbolag hemmahörande i Nordamerika krävdes ett uttryckligt godkännande från If.

---

⁵ Global Liability Insurance

Den information som låg till grund för försäkringen var sammanställd av försäkringsmäklaren Marsh utifrån uppgifter från Securitas. Denna information i kombination med en preliminär beräkning av Securitas omsättning utgjorde underlaget för den preliminära försäkringspremie som Securitas erlade. Premien skulle ha korrigerats efter försäkringsperiodens slut med hänsyn till den verkliga omsättningen, om den omsättningen skulle ha överskridit den preliminära. Någon justering aktualiserades dock aldrig, eftersom koncernens totala omsättning var lägre än den preliminära omsättning som uppskattats. Securitas huvudmarknad låg utanför USA under år 2001, varför den amerikanska verksamheten bedömdes tillsammans med Securitas övriga verksamheter i världen när premien fastslogs.

Under år 2000 blev bolaget Burns och dess dotterbolag Globe en del av Securitaskoncernen. Detta medförde att en särskild handling, en så kallad Underwriting Submission, om förhållandena hos Burns togs fram av Marsh för att det globala försäkringsprogrammet skulle inkludera även Burns.

I en handling, som If fick del av innan förnyelsen av det globala försäkringsprogrammet, angavs vilka av Burns och dess dotterbolags verksamheter som avyttrats samt vilka som skulle komma att avyttras inom en snar framtid. Bland de företag som skulle avyttras angavs Globe. Avyttringen flyttades fram successivt, men den realiserades aldrig. If var varken medvetet om de framflyttade planerna eller om att affären aldrig genomfördes. Tvärtom uppfattade If att Globe hade sålts, eftersom omsättningen synbart minskade och mäklaren på Marsh gav If ett jakande svar på frågan om minskningen berodde på de avyttrade verksamheterna. I masterförsäkringens villkor gjordes inga undantag för Globes verksamhet, vilket är orsaken till Securitas uppfattning om att även Globe omfattades av försäkringen.

I den information som lämnades via Marsh till If från Securitas stod det:

”Discontinued Operations:

- Wells Fargo Alarm. sold May 1998
- (...)
- Burns’ airport, nuclear and staffing operations are in process of sale; sale of airport and staffing is estimated prior to 1/1/01; nuclear may be also sold by then. Details on these divisions are:
Energy & Government – provides security services to nuclear power facilities as well as government-owned entities
Globe Airport Services –

provides a variety of services, including predeparture screening, passenger assistance, baggage, and cargo handling to the aviation industry (...)"

När försäkringsskyddet för Securitaskoncernen omförhandlades inför år 2002 intogs ett undantag i försäkringsvillkoren som innebar att säkerhetskontrollarbete på flygplatser i USA och Kanada exkluderades från försäkringsskyddet. Det var även först vid omförhandlingen efter år 2001, som Globes verksamhet kunde bedömas av If och en premie sätts inför nästkommande försäkringsperiod.

2.1.4 Försäkringsvillkoren

Några av de försäkringsvillkor i masterförsäkringen som gällde mellan parterna under försäkringsperioden från den 1 januari 2001 till och med den 31 december 2001 följer här nedan.

Försäkringen inleds med försäkringens omfattning (punkten 1).

"Försäkringen gäller för försäkringstagaren med dotterbolag* och i försäkringsbrevet särskilt angivna medförsäkrade bolag samt styrelseledamöter och arbetstagare för skada orsakad i tjänsten (de försäkrade) och avser all verksamhet.

Dotterbolag som förvärvas och verksamhet som tillkommer under försäkringsåret omfattas automatiskt av försäkringen från förvärvstillfället, såvida annat inte särskilt överenskommits. Det åligger den försäkrade att informera försäkringsbolaget om nya företagsförvärv och tillkommande verksamheter.

Dotterbolag i USA och Kanada som förvärvas under försäkringsåret omfattas av försäkringen först efter godkännande av försäkringsbolaget.

*Med dotterbolag skall förstås sådant bolag i vilket försäkringstagaren äger så många aktier att man kontrollerar mer än hälften av rösterna."

Förhållandet till andra ansvarsförsäkringar som har tecknats för samma skada regleras i punkten 4.8. Att det här villkoret tas upp trots att dubbelförsäkringsfrågan inte skall behandlas i analysen beror på att den kan ha betydelse för förståelsen av Ifs yrkande att masterförsäkringen inte gällde på grund av att annan försäkring fanns samt att jämkning av försäkringsbeloppen yrkades. Det senare kommer endast att behandlas ytligt. Både

masterförsäkringen hos If och försäkringen hos AIG, som berörts ovan, var enligt villkoren så kallade excessförsäkringar, vilket innebar att de båda försäkringsgivarna hävdade att de var endast sekundärt ansvariga i förhållande till varandra för skadan som uppkom i Globe. Excessförsäkring är en försäkring som gäller utöver en primärförsäkring. Nedan följer villkor 4.8.

”Denna försäkring⁶ är övergripande och skall inte i något avseende gälla i den utsträckning den försäkrade har annan ansvarsförsäkring.

Det förutsätts att utländskt medförsäkrat bolag för sina motordrivna fordon har tecknat för landet tillgänglig trafikförsäkring enligt sedvanliga försäkringsbelopp och villkor.

Ersättning som lämnas genom annan försäkring som inte utgör lokal försäkring arrangerad som en integrerad del i denna globala ansvarsförsäkring skall utgöra självrisk för denna globala ansvarsförsäkring.

Försäkringsbeloppet i denna globala ansvarsförsäkring reduceras med det belopp som ersättes genom lokal försäkring arrangerad som en integrerad del i denna globala ansvarsförsäkring.

Om såväl denna försäkring som lokal ansvarsförsäkring – för vilken Skandia⁷ svarar – utnyttjas vid skada, skall endast en självrisk – den högsta – uttas. I den mån lokal ansvarsförsäkring medför utbetalning inom självrisken för denna globala ansvarsförsäkring skall försäkringstagaren återbetala Skandia utlägg inom självrisken.

Om lokal ansvarsförsäkring som utfärdas på försäkringsgivarens uppdrag har vidare omfattning än denna globala ansvarsförsäkring, skall denna omfattning gälla och omfattningen inte vara begränsad till villkoren enligt denna globala ansvarsförsäkring.

Vad gäller lokala villkorsutvidgningar med begränsat försäkringsbelopp, miljöskada, omhändertagen egendom, ren förmögenhetsskada, straffande skadestånd, skall dock villkoren och undantagen enligt denna globala ansvarsförsäkring äga tillämpning.

Försäkringsbeloppet skall dock alltid vara begränsat till det belopp som anges i denna globala ansvarsförsäkring. Detta utvidgade skydd gäller ej till den del det skulle innebära att försäkringsbeloppet överskrides.

---

⁶ Författarens kommentar: Med ”Denna försäkring” avses den masterförsäkring som hade tecknats av Securitas hos If.

⁷ Författarens kommentar: ”Skandia” läses If. Att det står Skandia är en kvarleva från tiden innan If bildades. If bildades när Skandias och Storebrands skadeförsäkringsverksamheter fusionerades.

Har lokal försäkring utfärdats med mindre omfattande villkor skall villkoret för denna globala ansvarsförsäkring tillämpas. Om försäkringsbeloppet i lokal försäkring är uttömt tillämpas denna globala ansvarsförsäkring.”

Försäkringsvillkoren innehåller undantagsbestämmelser som behandlar det som försäkringen inte omfattar.

”7.6 Luftfartyg, skepp och båtar
försäkringen gäller inte för skada som den försäkrade – eller någon för vilken han svarar – är ansvarig för i egenskap av ägare, brukare eller förare av

- luftfartyg, svävare eller hydrokopter
(...)”

”7.16 Flygplansprodukter
Försäkringen gäller inte för det ansvar som kan åläggas försäkrad i egenskap av leverantör av flygplansprodukter.”

”7.17 Krig eller upplopp
Försäkringen gäller inte för skada vars uppkomst eller omfattning direkt eller indirekt orsakas av eller står i samband med krig, krigsliknande händelse, inbördeskrig, revolution, uppror eller upplopp”

Under övriga bestämmelser i villkoren behandlas felaktiga och ofullständiga uppgifter och ändrade förhållanden.

”10.2 Felaktiga eller ofullständiga uppgifter
Premie och försäkringsvillkor grundar sig på de uppgifter som lämnades då försäkringen tecknades. Har den försäkrade lämnat uppgifter som han insett eller bort inse vara felaktiga eller ofullständiga och detta medför låg premie eller alltför förmånliga villkor begränsas försäkringsgivarens ansvarighet till vad som svarar mot erlagd premie och de villkor som egentligen skulle ha gällt. Om försäkringsgivaren med kännedom om de rätta förhållandena skulle ha vägrat försäkring lämnas ingen ersättning om en skada inträffar.”

”10.3 Ändrade förhållanden
Ändras de förhållanden som ligger till grund för försäkringen skall den försäkrade meddela detta till försäkringsgivaren. Medför ändringen högre premie eller ökad risk för skada och har den försäkrade utan skälig anledning underlåtit att meddela försäkringsgivaren ändringen, begränsas ansvarigheten på samma sätt som angetts i 10.2.”

Försäkringsavtalet innehåller även en bestämmelse (punkten 10.6) om hur och var tvist skall lösas.

”Förfarande vid tvist

Alla tvister om innehållet i detta försäkringsavtal skall avgöras i enlighet med svensk lag och genom skiljedom i Sverige”⁸

2.1.5 Skiljeförfarandet

2.1.5.1 Yrkande

2.1.5.1.1 Securitas

Securitas var den part som påkallade skiljeförfarandet för att få fastställt att Globe och dess verksamhet omfattades av masterförsäkringens skydd, att krigsundantaget inte var tillämpligt och att masterförsäkringen i övrigt skulle gälla ansvar som kunde åvila Globe eller annat bolag i Securitaskoncernen som var orsakat av händelsen den 11 september 2001. Securitas yrkade att krigsundantaget inte skulle bli giltigt, även om nämnden fann att skadorna från den 11 september 2001 hade orsakats av krig. Att undantaget inte skulle gälla menade Securitas berodde på att krigsundantaget i den lokala försäkringen hos Wausau var tillämpligt och att en bedömning av situationen utifrån Wausaus villkor ledde till att attacken inte ansågs vara något krig.

2.1.5.1.2 If

If bestred Securitas yrkanden och yrkade för egen del att skiljenämnden skulle fastställa att If inte var ersättningsskyldigt för Globe och dess verksamhet under försäkringsperioden som löpte under år 2001 samt för skada som uppkommit i samband med attacken den 11 september 2001. För det fall nämnden fann att If inte var befriat från ansvar yrkade If i andra hand att nämnden skulle fastslå att If hade rätt till jämkning av försäkringsbeloppen på grund av oriktig och/eller bristfällig information från Securitas. Jämkning yrkades enligt reglerna i 6 §, 7 §, 45 § och 46 § GFAL i den mån If skulle ha åsatt försäkringsskyddet för Globe annan premie eller ordnat annat återförsäkringsskydd än det som gjordes.

---

⁸ Författarens kommentar: I och med att lagen (1999:116) om skiljeförfarande trädde i kraft år 1999 och ingen lag uttryckligen anges i villkoret är det lagen (1999:116) om skiljeförfarande som tillämpades och ej den äldre lagen om skiljedom.

2.1.5.2 Grunder

2.1.5.2.1 Securitas

De grunder som Securitas åberopade för sin talan är

1. att Securitas hade ingått försäkringsavtal, som täckte alla de bolag i Securitaskoncernen som är en del av processen, med If för försäkringsperioden år 2001,
2. att If inte hade gjort något undantag i villkoren för flygplatsverksamhet,
3. att skadan hade inträffat under försäkringsperioden,
4. att krigsundantaget inte var tillämpligt, eftersom den skada som uppkommit inte orsakats direkt eller indirekt av krig eller krigsliknande händelse,
5. samt att om nämnden fann att skadan orsakats av krig eller krigsliknande händelse denna inte hade adekvat orsakssamband med skadorna den 11 september 2001.

2.1.5.2.2 If

Ifs grunder för sin talan var till att börja med att Globe inte omfattats av masterförsäkringen på grund av att Securitas inte begärt försäkring för Globe. Därefter menade If att det inte godkänt att Globe var försäkrat enligt masterförsäkringen vilket var ett krav enligt villkoren.

If menade vidare att, även om skiljenämnden ansåg att Globe och dess flygkontrollsverksamhet omfattades av försäkringen, masterförsäkringen var ogiltig i den del som gällde Globe och dess flygkontrollsverksamhet, eftersom Securitas lämnat felaktig och/eller bristfällig information inför och vid tecknandet av försäkringsavtalet. Inte heller senare har Securitas lämnat upplysning om att Globe inte avyttrats på angivet sätt samt, menade If, har Securitas handlat på ett svikligt och/eller vårdslöst sätt med ogiltighet som påföljd.

Alternativt hävdade If att det var fritt från ansvar med stöd av villkoren 10.2 och 10.3 i masterförsäkringen eller 6 §, 7 § 1 st, 45 § och/eller 46 § GFAL. If menade att försäkringsskydd inte hade lämnats utan uttryckligt godkännande av risken från återförsäkrarna och att ett sådant godkännande inte kunnat inhämtas, varför If är fritt från ansvar beträffande återförsäkringsdelen.

If åberopade därefter att attacken den 11 september var ett väpnat angrepp mot USA och att det var en del av al-Qaidas pågående krig mot USA och/eller att al-Qaida inledde ett krig mellan al-Qaida/Afganistan och USA. If hävdade också att attacken kunde anses utgöra eller stod i samband med krig, krigsliknande händelse eller annan sådan händelse som anges i 7.17 masterförsäkringen (Krigsundantaget). If gjorde vidare gällande att krigsundantaget i masterförsäkringen inte skulle bedömas med beaktande av utformningen av krigsundantaget i den lokala försäkringen i Wausau, eftersom Globe för det första inte omfattats av den och för det andra att Securitas och If inte haft för avsikt att begränsa omfattningen av krigsundantaget i masterförsäkringen på det sätt som skett i den lokala försäkringen i Wausau och för det tredje att Ifs underwriter inte haft möjlighet att begränsa krigsundantaget i masterförsäkringen till den utformning som fanns i den lokala försäkringen. Även i det fall det lokala försäkringsavtalet med Wausau skulle ha gällt, menade If att de skador som uppkommit var föremål för prövning av masterförsäkringen, eftersom det var utifrån de villkoren som Ifs ansvar gällde.

Om skiljenämnden inte skulle finna att If var fritt från ansvar på ovanstående grunder gjorde If slutligen gällande att If skulle ha rätt till jämkning enligt 6 § 2 st, 7 § 1 st, 45 § 2 st och/eller 46 § GFAL för att Securitas brustit i sin upplysningsplikt.

2.1.5.3 Skiljenämndens dom

2.1.5.3.1 Domskäl

Skiljenämnden grundade sin dom på resonemang kring partsviljan, informationen från Securitas till If om Burns, befrielse från ansvar för Ifs räkning, underrättelseplikten för Securitas och krigsundantaget i villkoren.

Nämnden inledde med att konstatera att den gemensamma partsviljan och försäkringsavtalets innehåll var avgörande i målet. Enligt försäkringsvillkorens lydelse menade nämnden att Globe omfattades av försäkringsskyddet, eftersom dotterbolagsdefinitionen i villkoren gällde Globe. Globe hade förvärvats under år 2000 och inget godkännande av dess verksamhet hade därmed krävts för skydd för år 2001 i och med att de företag som förvärvats innan år 2001 inkluderades i försäkringen vid dess tecknade. Nämnden fann att det inte förelåg någon gemensam partsvilja beträffande huruvida Globe skulle omfattas av masterförsäkringen eller

ej och grundade detta på hur nämnden förstått att parterna uppfattat försäkringsavtalets innebörd. Securitas hade, med tanke på sin önskan att försäkra hela koncernen, haft för avsikt att försäkra även Globe, menade nämnden. Att det funnits en annan försäkring som gällde Globe uppfattades endast som ett tecken på att Globe skulle säljas. Att informationen angående omsättning och skador som lämnades inte inkluderade Globe var inte betydelsefullt enligt nämnden i och med att det framgick av parternas argumentation att If tidigare accepterat bristande information från Securitas vid meddelande av försäkring i samband med att Securitas inte lämnat uppgifter till If på Ifs begäran. Nämnden menade att det hade funnits skäl för If att undersöka situationen vidare utifrån den information som lämnats om Burnskoncernen till If. Nämnden fann det inte vara bevisat att Securitas ej haft för avsikt att exkludera Globe från försäkringsskydd genom masterförsäkringen, vilket If hade att visa enligt nämnden. Nämnden menade att huvudregeln i försäkringsavtalet var att alla bolag i koncernen skulle inbegripas i försäkringsskyddet och att de bolag som inte skulle ha omfattats **uttryckligen** skulle ha **undantagits** i villkoren. Denna inställning resulterade i att nämnden ansåg att det ålåg If att styrka sin ståndpunkt för att få gehör. Inte heller ansåg nämnden att If visat att Securitas insett eller borde ha insett att If inte hade för avsikt att försäkringen skulle gälla Globe. Att If tolkat besked från Marsh som att försäljningen av Globe blivit av, fann nämnden inte vara skäl nog för If att inte vidare undersöka huruvida Globe fortfarande ägdes av Securitaskoncernen.

Att det skulle behövas ett godkännande från If för att Globe skulle omfattas i masterförsäkringen, tyckte nämnden var felaktigt. Globe var redan ett dotterbolag och behövde därmed inget godkännande för att omfattas. Dock höll nämnden med If om att omsättningssiffrorna som låg till grund för premieberäkningen inte inkluderade Globe, men ansåg samtidigt att If inte hade visat några skäl till varför inte Globe skulle ha omfattats av masterförsäkringen. Nämnden fann att If borde ha haft ett undantag i villkoren om If ansåg att det var särskilt farligt att bedriva flygplatsverksamhet i USA. Dessutom ansåg nämnden att If kompensades av preliminärpremien genom att den slutliga premien skulle ha varit lägre om den beräknats utifrån den reella omsättningen. Den omsättning som preliminärpremien beräknades utifrån inkluderade inte Globes omsättning, men när Globes omsättning las till vid årets slut hade den ingen inverkan på den omsättning som den slutliga premien skulle beräknas på, eftersom den totala omsättningen var så låg att någon justering inte behövde göras.

Att If skulle vara fritt från ansvar enligt krigsundantaget avfärdade skiljenämnden med anledning av att nämnden ansåg att attacken den 11 september var en terrorhandling. Terror är inte detsamma som krig eller krigsliknande händelse anmärkte nämnden, som också ansåg att parterna gett uttryck för denna ståndpunkt när ett särskilt villkor angående terrorhandlingar intogs vid förnyelse av försäkringen år 2002.

Trots att nämnden ansåg att masterförsäkringen även gällde för Globe, menade nämnden att Securitas inte fullgjort sin upplysningsplikt, när If inte informerats om ändringarna i avyttringsplanerna för Globe. Nämnden menade att Securitas handlat på ett vårdslöst sätt när Securitas inte informerade If i december år 2000 att en försening av försäljningsplanerna var för handen. Dessutom fann nämnden att Securitas försummat sin underrättelseskyldighet genom att inte ha informerat If om förseningen av försäljningen under försäkringsperioden. Konsekvensen av detta blev att nämnden fann att If hade rätt att jämka sitt ansvar för de skador som uppkom den 11 september 2001.

Vad gäller återförsäkring fastslog skiljenämnden att If inte visat att Ifs återförsäkringsskydd blivit otillräckligt eller If inte gjort sannolikt att If skulle ha ordnat annat återförsäkringsskydd om Securitas fullgjort sin upplysningsplikt, vilket fick till följd att nämnden ansåg att jämkning av Ifs ansvar ej skulle ske på grund av förhållandet till återförsäkringsgivarna.

2.1.5.3.2 Domslut

Av domslutet framgår att Globe och dess verksamhet skall anses ha omfattats av försäkringsavtalet mellan Securitas och If, vilket innebar att Securitas förstahandsyrkande fastställdes. Nämnden slog också fast att skadorna den 11 september 2001 inte hade orsakats av krig eller liknande, som undantogs från försäkringen i punkten 7.17. Masterförsäkringen gällde även det ansvar Globe hade för skada, som uppkom till följd av åtgärd eller underlåtenhet i samband med den flygning från Bostons flygplats, som slutade med kraschen i World Trade Center.

Nämnden fann att Securitas inte ”fullgjort sin skyldighet att underrätta If om ändringarna i planerna på försäljningen av Globe”⁹. Nämnden fastslog till följd därav att If hade rätt att åberopa ansvarsbegränsning, trots att det tog lång tid innan If klargjorde sin inställning till

---

⁹ Skiljedomen s 56.

ersättningsanspråket. Till följd av Securitas underlåtenhet att informera If, tog If ut en för låg försäkringspremie vilket medförde att If hade rätt att åberopa ansvars begränsning på grund av brott mot upplysningsplikten. Detta innebar att Ifs ansvar skulle jämkas. Däremot ansåg nämnden att If inte hade rätt till jämkning på grund av att återförsäkringsgivarna eventuellt inte skulle komma att ersätta If i den utsträckning som skulle kunna komma att bli aktuell eller för den riskökning det innebar att försäkra en verksamhet som Globes.

2.1.6 Hovrättsdomen

2.1.6.1 Inledning

If accepterade inte skiljemännens dom varför klagan av skiljedom lämnades till Svea Hovrätt. Bedömningen som gjordes angående jämkningen på grund av bristande återförsäkring, det vill säga att någon jämkning av ersättningskraven inte skulle ske, var inte en bedömning som skiljenämnden skulle göra, menade If. Denna fråga ansåg If alltså ligga utanför den processram som skiljenämnden hade att hålla sig inom. Denna bedömning gjorde även hovrätten som kom fram till att skiljemännen gått utanför sin behörighet genom att i domslutet ta upp frågan om återförsäkring.

2.1.6.2 Ifs yrkande

If yrkade i hovrätten att skiljedomen i första hand skulle upphävas avseende Ifs andrahandsyrkande i skiljeförfarandet, som lämnats utan bifall av skiljenämnden. I andra hand yrkade If i hovrätten att skiljenämndens dom skulle upphävas i sin helhet om det inte var möjligt att endast delvis upphäva domen.

2.1.6.3 Hovrättens dom

2.1.6.3.1 Domskäl

Hovrätten fann att skiljenämndens uppdrag grundats på parternas talan. Parterna gav skiljenämnden uppdraget att företa en prövning av tvisten och att avgöra tvisten. Skiljenämnden var sammansatt av jurister, vilket sammantaget med yrkandena och påkallandet, indikerade att det var en rättslig prövning som parterna hade för avsikt att nämnden skulle företa. De justeringar av sitt yrkande som If gjorde under skiljeförfarandet, ansåg hovrätten vara ett uttryck för att endast det som parterna yrkat skulle tas upp till prövning.

Hovrätten fann att skiljenämndens bedömning av hur Ifs återförsäkringskydd påverkats av att Securitas brustit i sin upplysningsplikt inte var föremål för prövning. Detta beror på att hovrätten funnit att det var *”just det fall som If har undantagit från sitt yrkande om fastställelse”*, således hade inte skiljenämnden rätt att döma i återförsäkringsfrågan på det sätt som gjordes.

Hovrätten angav att den jämkning, som skulle kunna ske på grund av bristande återförsäkring, kunde ske först efter det att den ersättning som återförsäkrarna skulle betala hade fastställts. Att skiljedomen upphävdes med avseende på jämkningen till följd av bristande återförsäkring fick den rättsliga konsekvensen att den frågan aldrig prövades. Att If yrkat på hel ansvarsfrihet innebar inte heller något hinder för frågan om framtida prövning. Hovrätten angav också att jämkningsgrunderna tedde sig särskiljbara och delvis byggde på olika omständigheter, i enlighet med Jan Hellners ståndpunkt som framgår i Försäkringsrätt s. 202ff., andra upplagan.¹⁰ Nämnden ansåg att jämkningsgrunderna var skiljda från varandra, eftersom If hävdade jämkning på grund av dels för låg premie, dels bristande återförsäkring.

2.1.6.3.2 Domslut

Hovrätten fann att skiljenämnden gjort ett behörighetsöverskridande, vilket medförde att domen ändrades i den fråga som nämnden inte skulle ha dömt. Ändringen innebar att skiljenämnden inte skulle ha bifallit Ifs yrkande i skiljenämnden som löd att

”(...)skiljenämnden i förhållande till ettvar av Securitasbolagen fastställer att If, i den mån det senare konstateras att If med kännedom om de relevanta förhållandena rörande Globe och dess flygplatskontrollverksamhet skulle ha (...) haft annat återförsäkringsskydd, har rätt till jämkning enligt reglerna i 6§, 7§, 45§ och/eller 46§ lagen (1927:77) om försäkringsavtal av eventuell ersättningskyllighet för If som skiljenämnden kan komma att fastställa”.

Hovrättens dom innebar således att If fick rätt till jämkning av den försäkringsersättning, som skulle betalas till Securitaskoncernen, för att If inte kunnat göra anspråk på ett fullgott försäkringsskydd. Skiljenämndens dom ändrades endast delvis i enlighet med Ifs

---

¹⁰ Mål T 8016-04, s 23

förstahandsyrkande. Hovrätten fann inget hinder för att domen upphävdes partiellt med motiveringen att hävningen inte medförde några inverknings på den övriga skiljedomen.

2.2 Underwriting¹¹

En underwriter är den person på ett försäkringsbolag som gör riskanalysen av en aspirerande försäkringstagare. När en försäkringstagare vill försäkra sin verksamhet kontaktar denne ett försäkringsbolag eller en försäkringsmäklare som i sin tur kontaktar ett försäkringsbolag. På försäkringsbolaget har mäklaren, som är ett ombud för försäkringstagaren, eller försäkringstagaren själv kontakt med en underwriter.

Genom att begära in information om den verksamhet som skall försäkras, sammanställa och bedöma den, görs en uppskattning av de risker som det innebär att försäkra verksamheten. Utifrån de risker som anses föreligga åsätter underwritern försäkringsobjektet en premie som denne anser ger täckning för den risk som försäkringsbolaget tar i och med att försäkringsskydd för verksamheten lämnas. Finner underwritern att verksamheten som skall försäkras är för riskfull, avstår försäkringsbolaget från att lämna ett förslag på försäkringsskydd. Om verksamheten som skall försäkras har olika karaktär, innebär olika delar av verksamheten olika risker. Underwritern kan i ett sådant fall utesluta viss verksamhet genom undantagsvillkor för att minska försäkringsgivarens ansvar. Ett annat alternativ är att försäkringsförslaget innehåller högre självrisker om en verksamhet tycks ha många skador till antalet. Även de maximala ersättningsbeloppen kan justeras med hänsyn till den risk det innebär att försäkra en verksamhet.

Det är inte enbart premien som skall sättas av underwritern. Denne skall också skriva de försäkringsvillkor som skall gälla för varje individuell försäkringstagare. I många fall används standardvillkor, men det förekommer såväl omskrivningar av dessa som helt nyskrivna villkor om det behövs för att tillgodose parternas intressen.

Exempel på parametrar som kan vara relevanta att bedöma är verksamhetens art, omsättning, skadeantal, geografisk placering och export. Viljan att ta risker är inte alltid densamma inom ett försäkringsbolag, utan den kan till exempel vara beroende av konjunkturyklor. I

---

¹¹ Information om underwritingarbetet har erhållits genom intervjuer med underwriters från försäkringsbolagen Trygg Hansa och If.

högkonjunktur föreligger en viss benägenhet att ta större risker, men även att ta ut högre premier.

En försäkring anses ha tecknats med en storindustrikund, exempelvis en masterförsäkring, när ett förslag på försäkringsavtal och premie, som har lämnats från underwritern till försäkringstagaren eller dess försäkringsmäklare, har accepterats. Innan försäkringsskyddet gäller för verksamheten måste dock vanligtvis premien betalas. Från och med att premien betalats kan skador som uppkommer registreras hos försäkringsgivaren och det är för dessa skador som försäkringsersättning kan utgå. När ett försäkringsförslag lämnas, kan luckor i informationen som försäkringsgivaren mottagit förekomma. Det kan till exempel gälla ny verksamhet som önskas medförsäkras eller att en utvidgning önskas avseende det geografiska område som försäkringen gäller. I dessa fall begärs kompletterande information från försäkringstagaren eller dess mäklare. I samband med att informationen lämnas, begär ofta mäklaren eller försäkringstagaren att underwritern skall bekräfta att försäkringen även omfattar den nya verksamheten eller den nya geografiska täckningen i fall som de nyss nämnda exemplen. Innan bekräftelse lämnas går underwritern igenom informationen som erhållits och därefter kan den godkännas utan att försäkringen påverkas, med ändrade villkor eller med ett premietillägg. Underwritern kan ibland i dessa sammanhang begära att återförsäkrarna godkänner förändringen av försäkringen. Vad som görs vid vilket tillfälle är upp till varje enskild underwriter och beror på vad denne anser krävs för att försäkringsskydd skall kunna lämnas. Verksamheter, som en underwriter inte fått någon information om, betraktas som oförsäkrad intill dess information lämnats och accepterats av underwritern.

2.3 Försäkringspremie

Försäkringspremien är den ersättning som en försäkringsgivare erhåller av en försäkringstagare för att få försäkringsskydd. Premien beräknas utifrån den information som försäkringsgivaren får från försäkringstagaren vid försäkringens tecknande. När en försäkringstagare lämnar felaktig eller bristande information kan det, beroende av omständigheterna, leda till ogiltighet¹², uppsägning av avtal¹³ eller premie-pro-rata¹⁴. Den information som lämnas av försäkringstagaren används för att göra en riskbedömning av den verksamhet som skall försäkras.

---

¹² 4 § GFAL

¹³ 5 § 2 st GFAL

¹⁴ 6 § 2 st GFAL, se avsnitt 2.6

Tidigare har det varit så att när oklarhet råder kring ett pris, eller i försäkringssammanhang en premie, som satts för en viss produkt, till exempel en försäkring, är det säljaren, det vill säga försäkringsgivaren, som har bevisbördan för vilket pris som skall betalas om köparen hävdar att ett fast pris satts, men säljaren hävdar att ett skäligt pris skall betalas.¹⁵ Numer finns det i kommersiella sammanhang inget som talar för att denna regel gäller och därför skall bevisbördan inte per automatik bäras av säljaren utan av den part som utifrån en helhetsbedömning av situationen anses mest lämpad därför.¹⁶

2.4 Upplysningsplikt

När en försäkringstagare inte lämnat korrekta uppgifter kan det få konsekvenser för försäkringens omfattning vid en skada. Om en försäkringstagare lämnat inkorrekta upplysningar, vilka strider mot tro och heder, eller lämnat oriktiga upplysningar på ett svikligt sätt, tillämpas ogiltighetsparagraferna i avtalslagen (30 § och 33 §).¹⁷ Hela försäkringsavtalet blir i sådana situationer ogiltigt och ersättningsansvaret bortfaller därmed.

När felaktig eller bristfällig information har lämnats av vårdslöshet eller avsiktligt av försäkringstagaren till försäkringsgivaren, blir påföljden beroende av om försäkringsgivaren skulle ha meddelat försäkring eller ej i det fall all information som undanhållits varit känd.¹⁸ Om försäkringen har meddelats görs en nedsättning av den försäkringsersättning som utgår för skada i förhållande till den erlagda premien och den premien som vid korrekt information hade krävts.¹⁹ Om försäkring inte skulle ha meddelats hade inte någon försäkringsersättning alls utgått. Underlåtenhet att lämna information till försäkringsgivaren kan få till följd att en reducering av försäkringsersättningen görs om försäkringstagaren insett eller bort inse att informationen som undanhölls var av betydelse för försäkringsgivaren.²⁰ I de fall försäkringstagaren inte insett eller bort inse betydelsen av att lämna information och av att den är korrekt får det inga konsekvenser för försäkringens täckning.²¹

---

¹⁵ NJA 1951 s 1, se även Hellner, J, Speciell avtalsrätt II – Kontraktsrätt 2 häftet. Allmänna ämnen, s 47

¹⁶ NJA 1989 s 215 och Hellner, J, Speciell avtalsrätt II, s 47

¹⁷ 4 § GFAL

¹⁸ Lagerström och Roos, Företagsförsäkring s 31

¹⁹ Se under rubrik 2.2.5 nedan angående nedsättning av ersättning enligt pro-rata.

²⁰ 7 § 1 st GFAL

²¹ 7 § 2 st GFAL

När en försäkringstagare lämnar felaktig eller bristfällig information utan att inse eller att denne bort inse detta får det inga konsekvenser för försäkringstagaren. Försäkringen gäller således trots den felaktiga eller bristfälliga informationen när försäkringstagaren är i god tro²².

När felaktig eller bristfällig information lämnas, som är oväsentlig för försäkringsgivarens bedömning av ett försäkringsfalls inträffande, får det inga påföljder.²³

När en mäklare representerar en försäkringstagare kan det tänkas att mäklaren har meddelat försäkringstagaren att denne lämnat erforderliga upplysningar när det i själva verket inte är så. Oriktigheter som beror på mäklaren kan anses vara ursäktliga.²⁴ Av NJA 1940 s 280 II framgår dock att försäkringsgivaren kan bli fri från ansvar trots att försäkringstagaren litat på mäklaren. I det fall mäklaren eftersatt sina skyldigheter, vilket medfört att försäkringstagaren inte fullgjort vad som ankommer på denne för att erhålla försäkringsskydd, kan mäklaren bli ansvarig gentemot försäkringstagaren.²⁵

Vad gäller bevisbördan för oriktig upplysning och försäkringstagarens goda tro angående informationen är den fördelad mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren. Försäkringsgivaren skall *göra antagligt* att upplysningen, som försäkringstagaren har lämnat, varit oriktig för att undgå ansvar.²⁶ Försäkringsgivaren har i så fall rätt till jämkning såvida försäkringstagaren inte gör antagligt att denne var i god tro angående upplysningen.²⁷ Kan försäkringstagaren påvisa sin goda tro aktualiseras ingen jämkning av försäkringsersättningen. I NFAL har kraven på försäkringsgivaren höjts och denne skall numer *visa* att denne ej skulle ha meddelat försäkring om kännedom hade förelegat om rätta förhållandet.²⁸

2.5 Riskökning

Innan en försäkring meddelas gör en underwriter en bedömning av de risker som finns i den verksamhet som skall försäkras. Under försäkringstiden kan dock de risker som förekommer

---

²² 5 § 1 st GFAL. Av 5 § 2 st GFAL framgår att uppsägningsrätt föreligger efter fjorton dagar om oriktig information lämnas i samband med skadeförsäkring.

²³ 9 § GFAL och Schmidt, Folke, Faran och försäkringsfallet – En försäkringsrättslig studie, s 44

²⁴ Schmidt, F, s 47

²⁵ NJA 1992 s 782

²⁶ 6 § GFAL

²⁷ Schmidt, F, s 46

²⁸ 8 kap 9§ NFAL

hos den försäkrade förändras på olika sätt. De förändringar som sker kan både vara av och utan betydelse för försäkringsgivaren. I GFAL behandlas fareökning i 45-50 §§. I uppsatsen används dock begreppet riskökning i likhet med NFAL²⁹ istället för fareökning.

En försäkringsgivare är inte ansvarig för sådan risk som, om den hade förelegat innan försäkringen meddelades, hade medfört att någon försäkring inte meddelats.³⁰ Liksom vid brott mot upplysningsplikten kan en reducering göras av försäkringsansvaret, på så vis att ansvaret begränsas som om det funnits begränsande villkor i avtalet, annan premie åsatts försäkringen eller annan återförsäkring skaffats, på grund av riskökning.³¹ Försäkringsgivarens ansvar står dock i direkt relation till de skador denne haft att räkna med i den verksamhet som försäkras. I likhet med vad som gäller när felaktig eller bristfällig information lämnas av en försäkringstagare som insett eller bort inse felet, gäller 45 § GFAL om riskökning som beror av försäkringstagarens vilja.³² I den följande paragrafen behandlas det fall där en riskökning föreligger utan försäkringstagarens vilja, men denne har underlåtit att meddela försäkringsgivaren om förändringen.

2.6 Pro rata

2.6.1 Allmänt

När upplysningsplikten inte fullgörs av försäkringstagaren eller en riskökning sker, blir påföljden reducerad försäkringsersättning vid en skada om försäkring skulle ha meddelats av försäkringsgivaren. Den ersättning som skulle ha betalats ut om korrekt och fullständig information hade lämnats minskas alltså. Grunden för pro-rata-regeln är att försäkringsgivaren inte skall behöva ta ansvar för en oriktig upplysning eller riskökning som lämnas av en försäkringstagare. Försäkringsgivarens ersättningsansvar justeras som om denne varit informerad på ett riktigt sätt med endast den bristande informationen till hands. Är det så att försäkringsgivaren inte skulle försäkra skadan om denne haft kännedom om den information som inte lämnats av försäkringstagaren blir följderna att ingen ersättning utgår alls.³³ Trots att en försäkringsgivare, som fått oriktig information, skulle ha meddelat försäkring endast under vissa villkor eller under förutsättning att högre premie erlagts skall

---

²⁹ 8 kap 10 § NFAL

³⁰ 45 § 1 st GFAL

³¹ 45 § 2 st GFAL

³² Eklund och Hemberg, Lagen om försäkringsavtal, s 102

³³ 6 § 1 st GFAL

denne betala ut försäkringsersättning. Ersättningen skall dock utgå i den omfattning som hade varit aktuell i det fall försäkringsvillkoren innehållit de villkorsförbehåll försäkringstagaren skulle ha krävt för att meddela försäkring³⁴ respektive i den omfattning som motsvarar den lägre premien. Förutom här nämnda riktlinjer finns inga mer precisa mått för hur ett pro-rata-avdrag skall göras.

Brister upplysningsplikten får detta följer för den ersättning som utgår vid försäkringsskada. Reduceringen av ersättningsbeloppet vid brott mot upplysningsplikten görs i enlighet med pro-rata-regeln som är lagstadgad i 6 § 2 st GFAL. Denna lagregel kan också användas i de fall en försäkringsgivare inte har tillräckliga bevis för att visa att försäkringstagaren handlat på ett sätt som är svikligt eller strider mot tro och heder.³⁵

I de fall en försäkringstagare har underlåtit att informera sin försäkringsgivare om vissa kända omständigheter som är av betydelse för försäkringsgivaren och försäkringstagaren insett detta eller i vart fall bort inse informationens betydelse samt att försäkringstagarens handlande betraktas som vårdslöst kan påföljderna i 6 § GFAL aktualiseras. Påföljderna är antingen att ersättningsskyldigheten helt bortfaller eller att ett pro-rata-avdrag görs.³⁶

Vid riskökning kan reducereing ske i enlighet med pro-rata-regeln i 45 § och 46 § GFAL.

Noteras bör att den reducereing som sker inte har något samband med den ersättningsreduktion som kan ske vid underförsäkring.³⁷

2.6.2 Beräkning

Ett pro-rata-avdrag går till så att försäkringsgivarens ansvar grundas på den oriktiga information som erhållits och på vilken premien grundats respektive den riskökning som uppkommit. I de fall informationen varit bristfällig görs en bedömning av hur mycket högre premien skulle ha satts om försäkringsgivaren haft den fullständiga informationen. Förhållandet mellan den premie som betalats och den premie som hade krävts om omständigheterna varit kända är grunden för det avdrag från ersättningsbeloppet, som

---

³⁴ Eklund och Hemberg, s 26

³⁵ Schmidt, F, s 48

³⁶ 7 § GFAL

³⁷ Hellner, J, Försäkringsrätt, s 199

försäkringsgivaren skall medges för den verksamhet som inte försäkrats på grund av brott mot upplysningsplikten eller riskökning.

Det avgörande är hur stor del av den verksamhet som försäkrades som saknar försäkringsskydd på grund av bristande upplysning/riskökning. Om det vid en bedömning klarläggs att försäkringstagaren har underlåtit att upplysa sin försäkringsgivare om att denne bedriver en viss sorts verksamhet, som anses mer riskfylld än den verksamhet försäkringsgivaren ursprungligen haft för avsikt att försäkra, skall förhållandet mellan den betalade premien och den premie som skulle ha erlagts för ett fullgott försäkringsskydd vara grunden för avdraget. Premierna sätts i relation till varandra och ger en procentsats. Procentsatsen används för att beräkna ett avdrag på den försäkringsersättning som skall betalas av försäkringsgivaren.

Ett exempel: Premie för en försäkring borde ha varit 125 000 SEK, men har satts till ett belopp om 100 000 SEK på grund av bristande premieunderlag. Försäkringspremien var således 20 % lägre än den borde ha varit och därmed borde försäkringstagaren ha betalat 25 % mer än vad som egentligen betalades. Detta innebär att när ett försäkringsfall inträffar och en ersättning skall utgå på låt säga 60 000 SEK skall detta belopp reduceras med 20 %, eftersom premien varit 20 % lägre än den skulle ha varit om upplysningsplikten fullgjorts. Försäkringsersättningen som kommer att betalas ut blir således 12 000 SEK lägre än om premien hade kunnat sättas på rätt sätt. Ersättningen blir därför endast 48 000 SEK.

2.7 Återförsäkring

Återförsäkring är när en försäkringsgivare för att sprida sina risker själv försäkrar sina åtaganden hos andra försäkringsgivare. Liksom för den som återförsäkrar är det viktigt för återförsäkrarna att få riktig information om det som försäkras.

Vid tillämpning av pro-rata-regeln aktualiseras ofta även den återförsäkringsregel som finns i 6 § och 45 § GFAL.³⁸ Denna regel tar sikte på den situation som uppstår när en försäkringsgivare har bristande återförsäkringsskydd på grund av oriktiga upplysningar eller riskökning. I den mån som återförsäkring inte ordnats skall ersättningskyldigheten för försäkringsgivaren reduceras.

---

³⁸ Schmidt, F, s 140ff

2.8 Skiljeförfarande

2.8.1 Allmänt

När två parter sluter avtal med varandra kan de komma överens om att de i det fall tvist uppstår mellan dem, skall påkalla ett skiljedomsförfarande för att lösa tvisten. Ett skiljeavtal kan även slutas vid ett senare tillfälle eller separat mellan två parter innan eller när tvist uppkommer.

Skiljeförfarande innebär oftast att parterna utser varsin skiljedomare som skall avgöra tvisten, vilka sedan i sin tur utser en tredje skiljedomare. Den sistnämnde kommer att agera ordförande för den nämnd som skiljedomarna gemensamt utgör. Det förekommer att det endast finns en skiljedomare som skall lösa tvisten. Denna lösning väljs ofta av processekonomiska skäl.

Det kan finnas olika skäl till att avtalsparter väljer att lösa tvister genom skiljeförfarande. De vanligaste skälen är att det går snabbt och att hela förfarandet är sekretessbelagt. Ytterligare en fördel är att skiljeförfarande inte går att överklaga.³⁹ Det är således ett eninstansförfarande. Den påtagligaste nackdelen som kan nämnas är att förfarandet är mycket kostsamt.

Det är parterna som bestämmer på vilka grunder en skiljenämnd skall avgöra en tvist. I de fall parterna utsett skiljemän som är juridiskt kunniga kan det ofta förutsättas att det är en rättslig prövning parterna önskar. Nämnden kan på parternas begäran eller efterfrågan göra en bedömning efter den så kallade billighetsregeln, vilket innebär att nämnden gör en skälighetsbedömning av situationen i stort och därmed behöver nämnden inte strikt följa rättsordningen utan kan göra avsteg från dispositiv rätt.⁴⁰ Att billighetsprincipen tillämpas kräver dock parternas medgivande.

2.8.2 Klander av skiljedom

Som just kommenterats är skiljeförfarandet en process som endast har en instans. Klander kan dock väckas mot skiljedomen av en part när denne finner att skiljenämnden handlar eller har handlat på ett inte önskvärt sätt. Nämnden kan till exempel ha dröjt för länge med att lämna en dom eller dömt i en fråga som inte parterna haft för avsikt att få bedömd av nämnden. När

---

³⁹ Notera dock att skiljedomar kan klandras, se avsnitt 2.8.2 nedan.

⁴⁰ Lindskog, Stefan, Skiljeförfarande – En kommentar, s 768

en skiljenämnd gör ett behörighetsöverskridande kan en eller båda parterna vända sig till Svea hovrätt med en klandertalan, om inte parterna under förfarandet haft möjlighet att påpeka nämndens överskridande.⁴¹ Parterna skall alltså påtala överskridandet för skiljenämnden det uppdragas redan under skiljeförfarandet för att inte rätten till klander av domen skall bortfalla.

Skiljedomen kan upphävas av hovrätten helt eller delvis.⁴² Detta är dock en svårtolkad bestämmelse. Skäl till hävning kan vara att ett behörighetsöverskridande gjorts om skiljenämnden går utanför processens inre ramar, vilka utgörs av parternas yrkanden och grunder.

I försäkringsfall av det ifrågavarande slaget måste även en utredning ske av huruvida en rättsfråga som är beroende av en annan rättsfråga kan avgöras. Det måste således utredas om fastställelse av ersättningskyldighet utgör ett hinder för avgörande av frågan om jämkning av densamma.

När en skiljedom klandras i hovrätten blir skiljedomen offentlig, vilket innebär att sekretessen, som är en av de stora fördelarna med och troligtvis anledningarna till att parter generellt sluter ett skiljeavtal, bortfaller.

2.8.3 Partiell eller total hävning av skiljedomen

Klander av skiljedomen där yrkande om partiell hävning framställs kan, enligt lagen om skiljeförfarande, ske om hävningen inte påverkar den övriga domen.

Svea hovrätt kan efter det att klandertalan gjorts upphäva en dom helt eller delvis om fel begåtts av skiljenämnden. I det aktuella fallet kan fel anses ha begåtts, såsom hovrätten funnit, i och med att skiljeförfarandet endast kan genomföras utifrån de förutsättningar som parterna föreskrivit.⁴³ Skiljenämnden har i målet mellan If och Securitas tagit ställning i en fråga som parterna inte haft för avsikt att behandla.

---

⁴¹ Heuman, L, Skiljemannarätt, s 606

⁴² 34 § 1 st 2 p Lagen om skiljeförfarande, se även Heuman, L, s 605

⁴³ Se prop. 1998/99:35 s. 43

Det framgår, enligt min mening, på intet sätt att parterna i målet mellan If och Securitas haft för avsikt att en prövning enligt billighetsregeln skulle företas av skiljenämnden. Detta uppfattar jag som en uttrycklig signal om och en stark anledning till att parternas yrkanden, som framställdes i skiljeförfarandet, utgjorde ramen för vad som skall prövas av nämnden.⁴⁴ Av Ifs yrkande och förtydligande av detsamma i skiljenämnden fann hovrätten att det var klargjort att den bedömning som skiljenämnden gjort inte omfattades av dess behörighet.

För att Svea Hovrätt skulle kunna ändra skiljedomen delvis krävdes både att den övriga skiljedomen inte ändrades och att det var möjligt att, trots en fastställelse om ersättningsskyldighet, jämkning av ersättningsskyldigheten skulle kunna avgöras.

En jämkning av en fastställd ersättningsskyldighet innebär att ersättningsskyldigheten bortfaller helt eller delvis beroende av hur stor jämkning som anses rimlig, vilket innebär att det kan påverka den fastställda ersättningsskyldigheten på ett avsevärt sätt.

2.9 Nya FAL

Den nya försäkringsavtalslagen innebär att några förändringar på de försäkringsområdena som här är aktuella har skett. Bland annat har möjligheten till uppsägning av försäkringsavtal på grund av skada tagits bort i den nya lagen, vilket innebär att försäkringsgivare inte kan säga upp försäkringstagare endast för att en skada har inträffat. Numer krävs det exempelvis att försäkringstagaren ”*väsentligt åsidosatt sina förpliktelser mot bolaget*” för att en försäkringsgivare skall kunna säga upp en försäkringstagare när försäkringsgivaren inte anser sig ha fått behövlig information eller att en riskökning skett.⁴⁵

I bilagan till uppsatsen finns både de paragrafer i GFAL som behandlas i uppsatsen och de paragrafer i NFAL som motsvarar de äldre bestämmelserna i GFAL.

---

⁴⁴ Om billighetsregeln hade tillämpats av nämnden som dömde i tvisten mellan If och Securitas skulle möjligen inte domen ha kunnat klandras på samma sätt som nu skedde. Eventuellt hade bedömningen av målet gjorts mer som en helhet och därför hade det varit svårare att klandra domen.

⁴⁵ Se 8 kap 6 § NFAL.

3 Analys

3.1 Försäkringsavtalet

3.1.1 Partsviljan

3.1.1.1 Nämndens bedömning vad gäller partsviljan

Skiljemännen inledde sin bedömning i målet med att undersöka om det förelåg en gemensam partsvilja. Nämnden gjorde klart att den gemensamma partsviljan var avgörande för bedömningen av huruvida Globe omfattades av masterförsäkringen eller ej och fann att If hade bevisbördan för partsviljan. Det fanns ingen dokumentation som påvisade vilken partsviljan varit vad gäller försäkringsskyddet för Globe. I och med att If inte kunde visa att det förelåg en gemensam partsavsikt mellan parterna att Globe inte skulle försäkras, blev följden att försäkringen av det skälet skulle omfatta även Globe. Att som försäkringsgivare försöka dokumentera den avsikt som parterna haft vid avtalsslutet av försäkringsavtalet är således viktigt.

3.1.1.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller partsviljan

En orimlighet med den ståndpunkt som skiljenämnden intog var att If skulle visa att If inte avsåg att försäkra Globe, trots att Securitas var medvetet om att någon premiegrundande information inte lämnats och därmed heller ingen premie betalats till If för att skydda Globe. Securitas torde rimligtvis inte ha uppfattat att Globe hade försäkringsskydd när inget hade betalats för det liksom If inte torde ha haft för avsikt att försäkra något som det inte fått ersättning för. Securitas borde istället för If ha haft att bevisa hur partsviljan tedde sig, eftersom Securitas hävdade skydd oberoende av att Securitas inte lämnat något underlag för att erhålla försäkringsskydd avseende Globe. Securitas måste ha förstått att If inte hade för avsikt att försäkra Globe utan information och erlagd premie.

Att If ålades bevisbördan för att Globe inte inkluderades i försäkringsavtalet med Securitas skulle kunna vara i linje med den av Hellner behandlade allmänna kontraktsrättsliga principen som gällde,⁴⁶ eftersom säljaren var den som hade bevisbördan för det pris som parterna överenskommit. Den principen har emellertid ändrats och gäller således inte längre.⁴⁷ Istället har en annan princip framkommit som innebär att både säljaren och köparen kan vara bärare

---

⁴⁶ Hellner, J, Speciell avtalsrätt II, s 47

⁴⁷ Se avsnitt 2.3.

av bevisbördan och att den placeras på den ena parten efter en helhetsbedömning av den situation som prövas. För att skiljenämndens bedömning av placeringen av bevisbördan skulle vara godtagbar, skulle alltså skiljenämnden ha kunnat vara tvungen att göra en helhetsprövning av vad parterna kommit fram till. Nämnden redogjorde inte för något sådant ställningstagande varför det inte är självskrivet att nämndens bedömning var den korrekta. Nu skall det noteras att den bevisbörderegeln som jag hänvisar till tar sikte på de situationer där det råder skilda meningar mellan parterna om vilket pris som skall betalas för en produkt. Jag tycker emellertid att nämnden borde ha gjort en prövning av vilken av parterna som hade bevisbördan. Det är inte givet att svaret hade varit att If ensamt skulle bära bevisbördan för på vilka premisser som masterförsäkringen ingåtts med Securitas.

Hävdas kan att If förhållandevis enkelt borde ha kunnat uppfylla beviskraven, eftersom kravet i GFAL var att försäkringsgivaren If skulle göra antagligt att If inte haft för avsikt att försäkra Globe. Att göra antagligt skall jämföras med dagens högre beviskrav att försäkringsgivaren skall visa att försäkring inte skulle ha lämnats. If borde således inte haft några större svårigheter att bevisa att If inte skulle ha lämnat försäkringsskydd alls för Globe när beviskraven var av det låga kravet antagligt. Noteras kan dock att skiljenämnden angav att parterna inte *visat* vilken partsviljan var.

Trots att korrespondensen i fallet mellan If och Securitas gick genom en förmedlare som företrädde Securitas, ansågs inte Securitas ha bort inse att If inte var villigt att försäkra Globe. Detta behandlas vidare under rubriken 3.4 Mäklarens roll.

Helt utslagsgivande för skiljenämndens bedömning borde, enligt min mening, ha varit att det i försäkringsavtalet stod föreskrivet att "*Försäkringen gäller för försäkringstagaren med dotterbolag* och i försäkringsbrevet (...)*". If som hävdade att partsviljan avvikit från denna bestämmelse hade därmed att bevisa detta i enlighet med skiljedomen. När ett undantag skall göras från en uttrycklig bestämmelse är det den part som har en avvikande ståndpunkt från det skrivna, som skall göra antagligt att parterna har en avvikande uppfattning. Trots att ordalydelsen i avtalet skall ha en väsentlig betydelse för att åskådliggöra parternas vilja, anser jag att en part inte bör kunna skydda sig och sitt handlande endast genom att åberopa avtalets lydelse. Speciellt inte när den parten, det försäkrade bolaget, är medvetet om att det handlat som om försäkringsskydd inte önskats eller det handlat för att slippa undan sina skyldigheter, det vill säga att betala premie och informera om verksamheten.

3.1.1.3 Lärdomar vad gäller partsviljan

Det som en försäkringsgivare kan ta fasta på i detta sammanhang är att noga föra arkivering och dokumentation över den korrespondens som parterna utväxlar, för att kunna styrka sin uppfattning ifråga om vilka verksamheter som är försäkrade. Poängteras bör ändå, enligt min mening, att nämnden vid bedömningen av om Globe omfattades av försäkringsskyddet inte beaktat att Securitas inte lämnat någon information och inte heller betalat premie och därmed förutsatt försäkringsskydd utan betalning, vilket är mycket märkligt. För möjliga lösningar på hur problematiken kring partsviljan kan undgås läs vidare under 3.1.6.3 Lärdomar.

3.1.2 Terminologin i ”Underwriting submission”

3.1.2.1 Nämndens bedömning vad gäller terminologin

Skiljenämnden gav uttryck för att den oklara terminologin i den ”Underwriting submission”, som nedtecknades när Burns skulle inkluderas i Securitas masterförsäkring, skapade otydligheter för parterna huruvida Globe skulle omfattas av masterförsäkringen eller ej.

Nämnden menade att rubrikerna *”divisions to be sold and discontinued operations”* och *”discontinued and sold operations”* inte var pregnanta och att det därmed, enligt nämndens mening, rådde oklarhet om parterna ursprungligen uppfattade uttrycken på samma sätt eller om det fanns en distinktion mellan dem. Begreppen skulle ha kunnat uppfattas så att de gällde samma sak, till exempel att de syftar på avvecklade verksamheter. Av ordalydelsen kan dock utläsas att det i den förstnämnda rubriken åsyftas verksamheter som kommer att avyttras och verksamheter som har sålts medan det i den senare rubriken avsågs avslutade och sålda verksamheter. Skiljenämnden nämnde i domskälen att försäkringsgivare borde handla med *”viss försiktighet”* när det gäller att dra slutsatser från den typen av rubricering.

Att Globe inte skulle omfattas av försäkringen i det fall Globe såldes stod klart utifrån informationen i ”Underwriting Submission”. Dock konstaterade skiljenämnden att *”parterna handlade utifrån hypotesen att försäkringsavtalet inte skulle omfatta Globe”*. Detta framgick, enligt nämnden, av att den omsättningsgrundande informationen som erlades för att Burns skulle omfattas av masterförsäkringen inte inkluderade Globes omsättning och att If inte begärde någon kompletterande information om Globe. Trots att nämnden angav att parterna handlat utifrån hypotesen att Globe inte skulle omfattas av försäkringsskyddet, menade nämnden att parterna borde ha räknat med att försäljningen av Globe inte skulle komma till

stånd eller att den skulle försenas med anledning av att avyttringen endast planerades och ingen affär var klar. Med anledning av detta menade nämnden att parterna borde ha diskuterat hur dylika situationer skulle ha hanterats.

3.1.2.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller terminologin

Nämndens resonemang borde enligt min uppfattning leda till att Globe inte omfattades av försäkringsskyddet i masterförsäkringen, eftersom nämnden tydligt angav vilken hypotes den ansåg att parterna handlat efter. Den hypotesen anser jag borde vara normerande för bedömningen av Globes försäkringsskydd. Att nämnden inte kopplade samman partsviljan med parternas nyss nämnda utgångspunkt är, ur min synvinkel, obegripligt. Den partsvilja som nämnden utredde separat var frågan om vilket försäkringsskydd Securitas kunde tänkas vilja ha respektive vilket skydd If avsåg lämna för Globe.

Att skiljenämnden bedömde att terminologin i viss mån var oklar anser jag vara en underlig bedömning, emedan informationen om Globe kan sättas i samband med den premiegrundande informationen från Securitas. Görs den kopplingen tycker jag att det råder tveksamhet kring huruvida Securitas olika begrepp kan uppfattas som oklara. Om de verksamheter som verkligen hade avyttrats lämnades ingen premiegrundande information, vilket är naturligt då Securitas inte hade för avsikt att försäkra dessa. Detsamma torde gälla även för Globe och dess verksamhet, för vilken ingen information lämnades i och med att verksamheten skulle säljas innan försäkringstiden började löpa. Det ter sig även naturligt, enligt min uppfattning, att Securitas inte hade för avsikt att betala någon premie för Globe i och med att Globe skulle avyttras samma dag som masterförsäkringen började gälla, vilket även måste medföra att något försäkringsskydd från If inte avsågs omfatta Globe.

Det är inte önskvärt varken för försäkringstagaren eller för försäkringsgivaren, att det i försäkringsvillkoren inte tydliggjorts vad som avses med vissa begrepp och detsamma gäller ”Underwriting submissions”, eftersom försäkringsgivaren annars riskerar att bli ansvarig för något som denne inte anser att försäkringen omfattar. Likaså kan försäkringstagaren bli nekad ersättning för något som denne kan uppfatta som uppenbart inkluderat i försäkringen, vilket kan leda till att parterna känner sig missnöjda med sin avtalsrelation och att samarbetet därmed upphör.

Nämnden anmärkte utan vidare kommentarer att parterna borde ha diskuterat vad som skulle ha hänt om Globe inte blev sålt. Inget utlåtande gjordes av nämnden beträffande vilken betydelse det hade att parterna handlat utifrån att Globe skulle bli sålt. Att konstatera att parterna handlade på det sättet indikerar, enligt min uppfattning, att Globe inte skulle omfattas av försäkringsskyddet. Även om försäkringsgivare oftast ses som en starkare part i relation till försäkringstagare anser jag att nämndens bedömning inte är rimlig. Huvudorsaken till min inställning är att Securitas företräddes av en försäkringsmäklare. Mäklare är, som har sagts och skall kommenteras vidare, försäkringsexperter som handlar i sina klienters intressen. Mäklaren borde således ha ett ansvar, som företrädare för Securitas, att påvisa för denne att problem kan uppkomma i den möjliga situationen att Globe inte skulle bli sålt. Likaså bör försäkringstagaren åläggas ett större ansvar vad gäller formuleringen av den information som lämnas när en mäklare är inblandad. Det kan därför inte enbart ligga försäkringsgivaren till last att den frågan inte utretts.

3.1.2.3 Lärdomar vad gäller terminologin

I försäkringsbrev bör stringens och pregnans eftersträvas, för att parterna skall tydliggöra för sig själva vad som gäller dem emellan, vilket innebär att parterna kan undvika osäkerhet angående till vems fördel en skrivning skall tolkas. Används olika begrepp för samma sak eller samma begrepp för olika saker kan lätt förvirring uppstå och parterna kan tolka de olika begreppen annorlunda.

Som försäkringsgivare kan det finnas särskilda skäl för att vara noga med en enhetlig begrepps bild, eftersom nämnden verkar uppfatta att en otydlig begrepps bild skall tolkas till nackdel för försäkringsgivaren. Lämnas information med oklar begrepps bild anser jag att underwriters, för att vara på den säkra sidan, skall stämma av med försäkringstagaren vad som menas med de olika formuleringarna.

Åtminstone när verksamheter kan komma att säljas innan försäkringsperioden träder i kraft eller under försäkringsperioden, bör försäkringsgivare ta in ett villkor i avtalet som anger hur en verksamhet, som kan komma att avyttras, skall behandlas om den blir kvar under en längre tid i koncernen än planerat. Införs ett sådant villkor förmodar jag att den oklara informationen i den "Underwriting submission" som diskussionen gällde i fallet mellan If och Securitas skulle ha fått en mindre betydelse.

3.1.3 Brister som godtas

3.1.3.1 Nämndens bedömning vad gäller brister som godtas

Skiljenämnden fann att de tidigare brister i informationen som If godtagit från Securitas indikerade att If inte var så nogräknade som If uppgav sig vara. If kunde inte heller visa⁴⁸ att If inte skulle ha försäkrat Globe om information om Globe lämnats. Nämnden fann därför att någon vikt inte kunde fästas vid Ifs hävdande att bristande information inte godtogs.

I fallet mellan If och Securitas bedömde skiljenämnden att det beteende som If tidigare accepterat från Securitas var normerande. Det innebar att skiljenämnden inte beaktade Ifs invändning att If inte skulle ha lämnat försäkring om erforderlig information erhållits, eftersom If för tidigare försäkringsperioder hade lämnat försäkringsskydd utan att ha fått in den fullständiga information som begärts.

3.1.3.2 Synpunkter på skiljenämndens bedömning vad gäller brister som godtas

Trots att det kan tyckas orätt att en parts bristande handlande skall anses vara normerande, har jag förståelse för skiljenämndens inställning. Parter, som haft en avtalsrelation under en längre tid, utvecklar ofta någon form av arbetssätt med karaktäristiska drag för just den relationen. Det uppkommer alltså en sedvänja dem emellan.

Jag återkommer till den premiegrundande informationen, som berörts tidigare, eftersom det är den som jag anser vara avgörande för frågan om Globe överhuvudtaget omfattades av försäkringsskyddet. I och med att någon premiegrundande information inte lämnats och ingen premie hade betalats, kan inte försäkringsskydd förväntats ha meddelats. Detta skall skiljas från den situation som uppstår när en underwriter, i väntan på att begärd information skall lämnas, ger uppskov eller förbehåller sig rätten att bevilja försäkringsskydd, när inte tillräcklig information erhållits.

3.1.3.3 Lärdomar vad gäller brister som godtas

Konklusionen av ovanstående är att det är viktigt att som underwriter inte göra avkall på de föreskrifter som finns. Det kan få långtgående konsekvenser att vid något tillfälle godta bristande information från en försäkringstagare. Dessa konsekvenser har inte bara betydelse

---

⁴⁸ Observera att skiljenämnden i enlighet med 6 § GFAL borde ha uppställt beviskravet antagligt.

för den aktuella försäkringsperioden utan även för kommande försäkringsperioder mellan samma parter.

Om vissa brister godtas vid ett tillfälle när avtal sluts anser jag att det uttryckligen skall påtalas, för att försäkringsgivaren skall säkerställa att det tillfälligt godtagna handlandet vid ett senare tillfälle inte anses vara norm.

Underwriters på försäkringsbolag kan ta fasta på nämndens utlåtande och undvika risker vad gäller tidigare bristfälligt agerande från försäkringstagarens sida genom att klargöra för försäkringstagaren att försäkringsgivaren inte accepterar lägre krav än de som ursprungligen framställts. Med utgångspunkt i att nämnden fann att If borde ha efterfrågat mer information rörande Globes försäkringsskydd bör underwritern, när det finns brister i den information som lämnas, påpeka det och påtala att försäkringsgivaren inte kan försäkra den som inte lämnar behövliga uppgifter till grund för riskbedömningen. Det verkar också stämma överens med den allmänna uppfattning som råder hos underwriters idag.⁴⁹

3.1.4 Nya verksamheter

3.1.4.1 Nämndens bedömning vad gäller nya verksamheter

Försäkringar för hela koncerner, som den försäkring som Securitaskoncernen hade hos If, omfattar alla koncernens verksamheter utom de som uttryckligen är undantagna i försäkringsbrevet. Det fanns, vilket framgick ovan, ett villkor att nyförvärv i Nordamerika skulle godkännas av If innan de inkluderades i försäkringen. Nyförvärv i andra delar av världen krävde inte den typen av godkännande. Det förekom dock inget villkor att de verksamheter som ingick i koncernen vid tecknandet av försäkringen var hindrade att utvidga och/eller ändra sin verksamhet. Detta påpekade skiljenämnden i fallet mellan If och Securitas. Nämnden kommenterade att nya bolag och dess verksamheter som köpts in av koncernen i Nordamerika under försäkringsperioden skulle godkännas, medan befintliga verksamheter kunde ändra karaktär utan att Securitas var tvunget att inhämta något godkännande från If, varför nämnden tycktes finna villkoret med krav på godkännande uddlöst. Nämnden ansåg att kravet på godkännande av If inte var tillämpligt på Globe, eftersom den inte fann att Globe var ett nyförvärv.

---

⁴⁹ Uppfattningen har framkommit under intervjuer med underwriters.

3.1.4.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller nya verksamheter

Nämnden tycks ha gjort en bokstavstolkning av villkoret avseende godkännande av verksamheter i Nordamerika. Vad som If eller If och Securitas velat uppnå med villkoret har nämnden inte berört. Villkoret kan rimligtvis inte ses som endast en omsättningskorrigerings, emedan en sådan korrigerings ändå skulle ha aktualiserats vid slutet av försäkringsperioden när den slutliga premien beräknades. Den naturliga grunden för villkoret torde vara att If velat göra en riskbedömning av nyförvärvade verksamheter. Följden av villkoret borde då bli att If, med möjligheten till godkännande, kunde avstå från att försäkra verksamheter helt eller till exempel ta ut en premie för det skydd som ansågs lämpligt, vilket innebär att Ifs avsikt förmodligen inte har varit att godkänna nyförvärv utan speciell ersättning därför. För min del uppfattar jag att godkännandekravet skall tillämpas när verksamheter, såsom nyförvärv, som inte tidigare är försäkrade, skall inkluderas i försäkringsskyddet. Det känns självklart att en verksamhet som skall säljas inte inkluderas i skyddet.

Jag hävdar att kravet på godkännande av verksamheter i Nordamerika var tillämpligt med anledning av att om Globes verksamhet skulle ha avyttrats som planerat hade verksamheten inte omfattats av masterförsäkringen. Att Globe planerades att vara avyttrat den 1 januari 2001 i kombination med att någon information inte lämnades för riskbedömning, premieberäkning och framflyttat avyttringsdatum är, enligt min mening, skäl för att Globe skulle ha behandlats som en avyttrad verksamhet. Önskas försäkringsskydd för en sådan verksamhet menar jag att en ny bedömning av verksamheten måste göras av If för att försäkringsskyddet skall gälla även Globe. Av 8 kap 8 § NFAL framgår vikten av att försäkringstagaren informerar sin försäkringsgivare när förändrade förhållanden uppkommer. Hade min bedömning gjorts av nämnden hade den fått till följd att bevisbördan hade fördelats annorlunda. Securitas hade då haft att visa att If i ett läge där Securitas begärde inkludering av Globe i försäkringsskyddet skulle ha meddelat skydd för Globe och dess verksamhet, vilket kunde ha lett till en annan utgång i målet.

3.1.4.3 Lärdomar vad gäller nya verksamheter

Utifrån nämndens bedömning kan slutsatsen dras att försäkringsgivare bör, för att gardera sig mot olika typer av riskfyllda verksamheter, använda villkor som anger att nyförvärvade verksamheter liksom nya verksamheter hos befintliga bolag skall godkännas av försäkringsbolaget. Annars får villkoret avseende nyförvärvade verksamheter inom ett visst

geografiskt område en reducerad betydelse. If hade således haft bättre chanser att få gehör från nämnden, om villkoret hade varit utformat så att all ny verksamhet i Nordamerika skulle godkännas för att omfattas av försäkringsskyddet.

I dagsläget finns det hos försäkringsgivare ett antal verksamheter som automatiskt utesluts genom undantag i försäkringsvillkoren bland annat för läkemedelsproducerande verksamheter. Det kan alltså vara klokt att även reservera sig mot nya verksamheter hos befintliga verksamheter avseende vissa geografiska områden, för vilka försäkringsgivaren har som policy att godkänna nyförvärvade verksamheter. Att ha en geografisk begränsning är ett förslag som är avsett främst för stora koncerner. Utan en geografisk begränsning riskerar försäkringsgivaren att ansvara för skador i ett geografiskt område som innebär större risker än i andra geografiska områden till exempel på grund av rättssystemet eller andra lokala förhållanden.

3.1.5 Villkorsundantag för vissa sorters verksamhet

3.1.5.1 Nämndens bedömning vad gäller villkorsundantag

I försäkringsvillkor tas ofta in standardklausuler innehållande undantag av vissa typer av verksamhet som inte försäkras. I fallet mellan If och Securitas menade skiljenämnden, att en skrivning att leverantör av flygplansprodukter och ägare av flygplan inte omfattades av försäkringen inte hade någon betydelse för annan verksamhet som hade anknytning till flygplan, till exempel säkerhetskontroller på flygplatser. Även att flygplansverksamhet förekom i Europa ansåg nämnden tala för att If inte hade några allvarliga invändningar mot att försäkra flygplansverksamhet.

3.1.5.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller villkorsundantag

Angående skiljenämndens inställning till undantaget avseende leverantörer av flygplansprodukter och ägare av flygplan anser jag att den är rimlig i och med att en utvidgning av villkoret lätt hade kunnat genomföras av If. Det är naturligt att det är just den verksamhet som anges som undantas från skydd, även om ett undantag kan sättas in i ett vidare sammanhang, vilket kan innebära att syftet med undantaget kan beaktas utan att inskränka villkoret till att undanta endast det som uttryckligen skrivs i villkoret. Det kan tyckas skäligt att nämnden vid bedömningen av villkoren beaktade syftet med villkoren och

vad som skulle uppnås. Självklart indikerar villkoren att If inte var benäget att försäkra flygplansverksamheter. Troligtvis uppfattar de flesta att skälet till detta undantag är att skadorna som kan uppkomma i samband med flygplansverksamhet är stora. Dock anser jag att det hade varit rimligare från Ifs sida att försäkra sig mot annan typ av verksamhet, som var relaterad till exempelvis säkerhetskontroller av flygplan och flygplatser, än den som villkoret gällde, eftersom det gällde en masterförsäkring för en koncern som bedriver säkerhetsverksamhet. Även om inget bolag i koncernen hade en verksamhet som gällde flygplanstillverkning, så uppfattar jag att det var troligare att ett säkerhetsbolag skulle starta flygplatsbevakning än leverans av flygplanskomponenter.

3.1.5.3 Lärdomar vad gäller villkorsundantag

Sammantaget finner jag att nämndens uppfattning får till följd att försäkringsgivare bör använda undantagsvillkor som är mer generella eller bättre anpassade till den verksamhet som skall försäkras än de If använde, till exempel om avsikten med undantaget i masterförsäkringen var att flygplansverksamhet *helt skulle undantas*. En skrivning i stil med att all verksamhet som har samröre med läkemedelsindustrin skall undantas från försäkringsskyddet är, enligt min uppfattning, att föredra framför en skrivning att läkemedelstillverkning och exportverksamhet undantas från försäkringsskyddet. I fallet mellan If och Securitas skulle inte villkoret som fanns behövas tas bort utan snarare skulle ett tillägg ha gjorts avseende annan verksamhet som har anknytning till flygningar, flygplan och dylikt.

3.1.6 Kravet på undantag av vissa koncernföretag i en koncernförsäkring för att inte inkludera dessa i försäkringsskyddet

3.1.6.1 Nämndens bedömning vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag

Skiljenämnden fann, som framgått ovan, att ett uttryckligt undantag skulle ha gjorts i försäkringsvillkoren för att inte Globe skulle omfattas av försäkringsskyddet, eftersom grundregeln var att alla bolag i Securitaskoncernen skulle omfattas av försäkringsskyddet.

3.1.6.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag

Jag ställer mig tvekan till nämndens resonemang, emedan Securitas inte lämnat någon premiegrundande eller annan information om Globe till If, någon premie inte betalats samt att Securitas angett att Globe skulle komma att säljas. Detta innebär att If hade lämnat kostnadsfritt försäkringsskydd för Globe, eftersom If inte gjort undantag i villkoren för Globe.

När underwriters meddelar försäkring har jag förstått att verksamheter, om vilka någon information inte finns, anses falla utanför försäkringen. Att premie betalas är ett grundkrav för att en försäkring skall gälla. Att skiljenämnden inte tagit fasta på hur underwriters arbetar eller att premie inte betalats trots att det är ett grundkrav för att försäkringsskydd skall erhållas är märkligt.

Skulle undantag göras för alla de bolag för vilka försäkringsgivaren inte avsåg att lämna försäkringsskydd, skulle följderna bli orimliga med hänsyn till att försäkringsgivaren skulle komma att behöva arbeta ännu mer med undantag från skydd än i dagsläget, istället för att lämna försäkringsskydd. Istället borde huvudregeln vara att alla bolag i en koncern omfattas under förutsättning att allt, som parterna informerar varandra om och premie erläggs för, försäkras. Därmed utesluts försäkringsskydd när information uteblivit eller någon ersättning inte erlagts. Annars kommer verksamheter som försäkringsgivaren inte haft för avsikt att försäkra ändå att inkluderas i försäkringsskyddet. Det kan dock invändas att en formulering som den som användes av If, det vill säga att alla dotterbolag inkluderades i försäkringsskyddet innebär att alla verksamheter som inte är undantagna omfattas. Trots att någon information inte lämnas och premie inte erläggs skulle i så fall alla bolag omfattas, såvida de inte träffas av ett generellt undantag, att verksamhet inom ett visst område exkluderas från försäkringsskydd, eller ett uttryckligt undantag för visst bolag, exempelvis att Globe undantas från försäkringsskyddet.

Enligt min mening bör en masterförsäkring för en koncern försäkra alla bolag i koncernen för vilka premiegrundande information lämnats och för vilka verksamheternas art rapporterats. För övriga bolag, om vilka ingen information lämnats och för vilka premie inte betalats, erhålls inget försäkringsskydd, vilket är naturligt i och med att försäkringsgivaren inte fått grundläggande fakta för att kunna lämna försäkringsskydd.

3.1.6.3 Lärdomar vad gäller krav på undantag av vissa koncernbolag

Skiljenämndens bedömning korresponderar ej med det sätt som underwriters arbetar utifrån. Jag ställer mig undrande till om någon annan rättslig instans skulle göra en dylik bedömning som skiljenämnden gjorde i fallet mellan If och Securitas. En grundläggande försäkringsrättslig föreställning är att försäkringsskydd ej lämnas för verksamheter för vilka ingen premie erlagts. För att tydliggöra detta bör det i försäkringsvillkoren tas in ett villkor som anger att verksamheter för vilka ingen premie erhållits lämnas inget försäkringsskydd. Underwriters kan även använda sig av ett generellt villkor i masterförsäkringar för att undvika bedömningar som den skiljenämnden gjorde, vilket skulle innehålla en skrivning som innebär, att all verksamhet som ingen premiegrundande information lämnats för undantas från försäkringsskydd.

Att Securitas uppgav att det planerade att sälja Globe, tror jag var ett starkt skäl till att If uppfattade att Globe inte skulle inkluderas i försäkringsskyddet. Skiljenämnden fann att Globe skulle omfattas av försäkringsskyddet i och med att verksamheten inte blev såld. För att undvika att den typen av situation uppkommer kan försäkringsgivare införa ett villkor avseende verksamhet som planeras att avyttras. Antingen kan det utformas så att verksamhet, som inte blir avyttrad enligt plan, omfattas av skyddet eller så kan det formuleras så att ingen verksamhet, för vilka planer på avyttring finns, skall omfattas. Det förstnämnda villkoret föranleder troligtvis en högre preliminärpremie eller en tilläggspremie och det sistnämnda kan reducera den preliminära premien. Ett ytterligare alternativ, som jag anser är att föredra, är att underwritern i ett villkor anger att verksamheter för vilka avyttringsplaner finns endast kommer att omfattas av försäkringen under vissa av underwritern angivna förutsättningar, om försäljningen inte blir av. På så vis behåller underwritern kontrollen över de risker som denne anser är rimliga att ta för försäkringsgivaren. Förvisso har den typen av villkorade skrivningar inte prövats av rätten, men att ta med vissa angivna förutsättningar torde indikera att förbehållsamhet föreläggat hos försäkringsgivaren och att denna verksamhet därmed inte automatiskt skall inkluderas i skyddet.

3.1.7 Premiejustering

3.1.7.1 Nämndens bedömning vad gäller premiejustering

Skiljenämnden ansåg, med motiveringen att dessa verksamheters omsättning inrymdes i den omsättningsprognos som preliminärpremien beräknades på, att det inte var något problem att

det inte blev någon premiejustering efter försäkringsperiodens slut för Globe, eftersom Securitas omsättning tillsammans med den övriga koncernens omsättning inte överskred den premiegrundande preliminära omsättningen oavsett om Globes omsättning inkluderades i koncernomsättningen eller inte.

3.1.7.2 Synpunkter på nämndens bedömning vad gäller premiejustering

Nämnden förde ingen diskussion kring vad det egentligen innebar att nytillkomna företag inkluderats i den försäkringspremie som redan betalats. Inte heller tog nämnden upp vilka påföljderna kunde bli. Att fastslå att omsättningen i koncernen minskat vid årets slut i relation till den uppskattade omsättningen och att det därför inte hade någon betydelse om en ny verksamhet inkluderades i omsättningsberäkningen var obetänksamt. Det resonemang som nämnden förde innebär att en försäkringstagare som betalar omsättningsbaserad premie kan erhålla kostnadsfritt försäkringsskydd för verksamheter, vars omsättning inryms i den preliminära omsättningen utan att tilläggspremie erläggs för det och oavsett vilka risker som finns i verksamheten. I förlängningen innebär nämndens ställningstagande även att försäkringstagare kan välja att inkludera viss nyförvärvad verksamhet inom vilken skada uppkommit och exkludera en annan inom vilken skada inte förekommit och på så sätt få kostnadsfri försäkringsersättning för skadan om någon premiejustering inte blir aktuell. Det kan naturligtvis påpekas att If vid utformningen av sina försäkringsvillkor borde ha beaktat att en premiejustering, som endast är beroende av den totala omsättningen, kan medföra att premie inte erhålls för de risker som tillkommit under året.

3.1.7.3 Lärdomar vad gäller premiejustering

För att försäkringsgivare inte skall hamna i den situationen att oförsäkrade verksamheter plötsligt anses försäkrade, bör de vid avtalsslutet ange att avgörande för en premiejustering är de verksamheter vars omsättning preliminärpremien beräknats på. Skall justering för inkluderande av andra nya verksamheter göras, bör detta ske endast genom en tilläggspremie, även om de nya verksamheternas omsättning inryms i den omsättning som låg till grund för den preliminära premien. Det kan dock finnas ett visst motstånd mot att göra den typen av villkor, emedan koncerner ofta inte ens själva har full överblick över sina verksamheter.

3.2 Premie-pro-ratan

3.2.1 Skiljenämndens inflytande på avdragets storlek

Av skiljedomen framgår att skiljenämnden funnit att If hade rätt till premie-pro-rata i enlighet med punkterna 10.2 och 10.3 i försäkringsvillkoren. Eftersom det fanns försäkringsvillkor som behandlade samma problematik som 6 § GFAL tillämpas villkoret istället för lagen. Bedömningen av hur pro-ratan skall fastställas var beroende av försäkringsvillkoren, emedan de utgjorde grunden för jämkningen.

Jag anser ej att bedömningen av pro-ratans storlek skulle behöva utgå från skiljenämndens dom, emedan skiljenämnden inte skulle avgöra avdragets storlek, vilket innebär att alla uppgifter som kan behövas för att avgöra pro-ratans storlek eventuellt inte fanns med i det material som skiljenämnden tagit del av.

Vilka skäl som legat till grund för bedömningen av rätten till pro-rata-avdrag, som skiljenämnden gjort, är dock inte längre av betydelse, eftersom fastställelse av storleken av pro-ratan kan erhållas i en ny process i vilken den nya skiljenämnden inte är bunden av de domskäl som den första skiljenämnden tagit fasta på. Det kan dock hävdas att If borde ha förbehållit sig rätten att få storleken på pro-ratan fastställd senare för att undvika invändningar att rätten till ersättning och nedsättning redan prövats. I ett nytt skiljeförfarande skulle skiljenämnden kunna påverkas av den första skiljedomen, men den nya nämnden skall ändå vidta en självständig bedömning.

Anledningen till att det är möjligt att låta en ny skiljenämnd avgöra avdragets storlek är, enligt mitt tycke, att parterna själva avgör vad som skall prövas i en rättsprocess. Måhända kan invändningen göras att det är rimligt att parterna får alla frågor fastställda i en och samma process. Därmed kan inte parterna vid senare tillfälle få frågor avgjorda på grund av att de anses avgjorda i och med den dom som fastställts och som vunnit rättskraft.

3.2.2 Storleken på avdraget

3.2.2.1 Variablerna

Det finns ett par avgörande moment vid prövningen av pro-rata-avdragets storlek. För det första måste det fastslås vilken premie som If hade tagit ut för att försäkra Globe och dess

verksamhet. Det finns några möjliga sätt att fastställa en premie för Globe, vilka dessa är skall presenteras nedan. Vilken premie som blir utgångspunkten för avdragets storlek är en fråga som kan få några olika svar beroende på vilken inställning If kan påvisa att If hade till att försäkra Globe.

För det andra skall den premie som fastslås sättas i relation till en premie som erlagts. Det kan antingen vara premien som betalades för hela Securitaskoncernen eller en del av den premien. I den försäkringsrättsliga doktrinen behandlas inte hur ett pro-rata-avdrag skall fastställas för en del av en koncern, som försäkrats med en masterförsäkring, vilket innebär att denna fråga får avgöras med utgångspunkt i en rimlighetsprövning.

3.2.2.2 Premien för Globe

Det finns ett par tänkbara premier som If kunde ha fordrat av Securitas för att försäkra Globe. Det väsentliga för vilken premie som skall användas för premie-pro-ratan är vilken premie som If verkligen skulle ha begärt för att försäkra Globe. Vilken premie som If skulle ha tagit ut för Globe är enligt min uppfattning svårt att veta, men jag har för avsikt att göra en bedömning som jag anser vara rimlig med utgångspunkt i Ifs tidigare agerande.

Globe hade, som framgått⁵⁰, en försäkring hos det amerikanska försäkringsbolaget AIG. Försäkringsersättningen var begränsad till maximalt 250 MUSD och premien, som erlades för skyddet, uppgick till 888 000 USD. Premien för den amerikanska försäkringen hos AIG skulle kunna utgöra ett riktmärke för den premie som If skulle ha åsatt försäkringen för Globe. Beaktas måste i så fall att försäkringsskyddet var betydligt mer omfattande i den amerikanska försäkringen än masterförsäkringen (250 MUSD jämfört med 150 MUSD). Hade den amerikanska marknadspremier legat till grund för masterförsäkringens premie avseende Globe, hade premien uppgått till ett högre belopp än det som hade varit resultatet av en premie utifrån samma grund som för övriga Securitaskoncernen.

Det finns dock en hel del faktorer som talar emot att premien för att försäkra Globe skulle ha varit den nu angivna. Till att börja med är försäkringspremierna generellt högre hos amerikanska bolag än vad de är i europeiska. Den premie som Securitas erlade för hela koncernen var inte baserad på den amerikanska marknadens premier, vilket indikerar att inte

---

⁵⁰ Se avsnitt 2.1.2 och 2.1.4.

heller Globes premie skulle ha haft den basen. Mot detta kan invändas att Globe bedrev sin verksamhet i USA, vilket innebär amerikanska risker. Dessutom var Globes verksamhet av en annan karaktär än den övriga amerikanska verksamheten som Securitaskoncernen bedrev i USA. Globes verksamhet kan anses vara betydligt mer riskfull än den övriga verksamheten i USA. Även om motsvarande verksamheter fanns i Europa är riskerna i Europa mindre vad gäller exempelvis skadeståndskrav. Frågan är likväl om If, innan attacken den 11 september 2001, hade en policy att vara försiktigare med att försäkra säkerhetsverksamheter på amerikanska flygplatser än på europeiska. I och med att de amerikanska verksamheterna inkluderades i Securitas försäkringsskydd genom tillägg vartefter de förvärvades, anser jag att det av tilläggen borde ha framgått om en annan grund för att beräkna premien hade använts än den som brukats för hela koncernen. Hela den amerikanska marknaden utgör en större risk vad gäller skadestånd än övriga världen, varför inte endast Globes premie skulle bära den risken om den ansågs relevant av If utan även den övriga amerikanska verksamheten. Det finns inget, som jag uppfattat, som talar för att premien för de amerikanska verksamheterna grundades på de amerikanska marknadspremierna. Mot bakgrund av nu angivna argument anser jag att pro-ratan inte kan avgöras utifrån den marknadspremie som Globe erlade till AIG för att uppbära försäkringsskydd. Detta hindrar dock inte att premien för Globe skulle ha åsatts ett relativt högt belopp i förhållande till den övriga koncernen med tanke på de risker som finns på den amerikanska marknaden.

Den premie, som jag anser att det är mer sannolikt att If skulle ha åsatt Globe än en premie som grundats på amerikanska försäkringsbolags sätt att beräkna premie, har samma beräkningsgrund som den övriga premien som Securitas erlade för sin amerikanska verksamhet. Globepremien skulle dock troligtvis ha justerats uppåt med hänsyn till att Globes verksamhet var mer riskfylld än övrig verksamhet i USA. Hade information erhållits från Securitas och det därigenom framkommit att en annan försäkring för Globe fanns, hade säkert hänsyn tagits till den premie som den försäkringen hade samt vilken relation de olika försäkringarna hade till varandra liksom riskerna med Globes verksamhet. Det vore således rimligt att anta att premien utifrån ovanstående resonemang hade höjts något. Framför allt vore en höjning motiverad med anledning av att risken för att en katastrof skulle inträffa var större vid den typ av verksamhet som Globe bedrev. Premien som AIG erhöll kan användas som ett riktmärke för hur mycket högre premie det hade varit rimligt att If skulle ha tagit ut för Globe med hänsyn till de limiter som gällde för respektive försäkring.

Något som skulle kunna ha haft avgörande inverkan på den premie som If skulle ha åsatt Globe, om If avsett att lämna försäkringsskydd för Globe, anser jag vara villkoret att ny verksamhet skall godkännas av If innan den inkluderas i försäkringen. Som framgått vid behandlingen av nämndens bedömning av försäkringsavtalet mellan If och Securitas, uppfattar jag det som att nämnden inte tagit hänsyn till syftet med villkoret utan gjort en sträng tolkning av den exakta villkorsskrivningen. I och med att jag uppfattar att godkännandekravet tillkommit för att If skulle kunna skydda sig mot okända riskexponeringar kan premien för Globes verksamhet justeras med hänsyn till den riskökning som If anser föreligga. Med villkoret borde följa att nya verksamheter kan godkännas under vissa förutsättningar, såsom att viss tilläggspremie skall erläggas.

3.2.2.3 I relation till vad skall Globes premie sättas?

Det globala försäkringsprogrammet som Securitas tecknade bestod av två delar, en övergripande masterförsäkring och den andra delen var lokala försäkringar i de länder där verksamheterna bedrevs. De lokala försäkringarna återförsäkrades av If i sin helhet. Endast en del av premien för koncernen avsåg masterförsäkringen.

I USA var den lokala försäkringen för de amerikanska bolagen i Securitaskoncernen, som bekant, tecknad hos försäkringsbolaget Wausau. Wausau var inte en del av skiljeförfarandet, vilket får till följd att det lokala försäkringsskydd som tecknades hos Wausau inte omfattas av skiljedomen. If skulle inte ha kunnat påverka Wausaus ansvar genom processen mot Securitas, därför kan hävdas att den försäkring som Wausau lämnade för Globes verksamhet inte bör kunna påverkas av skiljedomen. Detta skulle få till följd att det endast är den del av försäkringen som tecknats hos If, som kan användas för beräkning av pro-ratan. Det vore alltså rimligt att behandla premien som två separata delar i och med att försäkringsbolagen har delat upp ansvaret emellan sig. Det är dock inte möjligt att särskilja hur stor del av premien som avser masterförsäkringen respektive den lokala försäkringen. Premie för det globala försäkringsprogrammet måste därför angripas i sin helhet, vilket kan kännas naturligt emedan en premie erlagts för hela skyddet, det vill säga både för masterförsäkringen och lokalförsäkringen.

Att premien för hela koncernens försäkringsskydd kan användas för beräkningen av pro-ratan kan motiveras med tanke på skiljenämndens bedömning av förhållandena i målet. Detta

argument anser jag dock inte vara avgörande i och med att en ny skiljenämnd, enligt min bedömning, skulle kunna pröva pro-ratans storlek oberoende av den skiljedom som redan fastställts. Masterförsäkringen kan ses som en helhet, vilket också indikerar att det är premien för hela koncernen som pro-ratan skall beräknas på. Burns inkluderades emellertid i försäkringen genom att en speciell premie erlades av Pinkerton, vilket visar att premien för Burns lätt kan särskiljas från koncernpremien. Premien för Burns kan också ha beräknats på andra grunder än premien för den övriga koncernen. På vilka grunder de olika premierna beräknats känner jag inte till, men det verkar rimligt att det skett på samma grunder som för övriga koncernen, eftersom koncernen bedöms som en helhet. Likafullt kan noteras att premierna på den amerikanska marknaden kanske bedömdes innebära att den totala verksamheten i koncernen uppbar större risker, varför premien höjdes för Burns verksamhet. Avgörande för att inte beräkna pro-ratan på den totala koncernpremien, anser jag dock möjligheten vara att If kunnat påverka premien vid en utvidgning av försäkringsobjekten samt att en särskild premie för Burns erlagts.

Pinkerton erlade premie för att Burns skulle omfattas av det globala försäkringsprogrammet. Att Globe var en del av Burns, för vilkens verksamhet premien erlades, kan användas som grund för pro-ratan genom att den tänkta premien för Globe sätts i relation till denna. Anledningen till att sätta Globes premie i relation till Burnspremien anser jag skulle vara att premien erlades av Pinkerton till Wausau för att det globala försäkringsprogrammet (primärförsäkring och masterförsäkring) skulle gälla även Burns. Ytterligare ett skäl för att premien skall användas vid beräkningen av avdraget är att premien, som betalats för verksamheten, skall utgöra grunden för avdraget enligt lag. Den premie som betalades för Burns försäkringsskydd var en separat premie som enkelt kan särskiljas från övrig premie som erlagts, vilket, enligt min bedömning, innebär att den kan utgöra självständig grund för pro-rata. Dessutom var det när Burnspremien betalades som brott mot upplysningsplikten begicks, vilket innebär ett nära samband mellan den premie som betalades för Burns och den premie som borde ha betalats för Burns för att Globe skulle ha varit inkluderat i försäkringsskyddet.

En annan tänkbar premie som skulle kunna användas för beräkning av pro-ratan är den totala premie som erlades för försäkringsskydd avseende de amerikanska bolagen och dess verksamhet. Som skäl härför kan nämnas att det var Pinkerton som bekostade båda premierna för Pinkertons och Burns försäkringsskydd. Premierna kan på så vis betraktas som en enhet, men det kan inte enbart vara avgörande för bedömningen av vilken premie som pro-ratan

skall beräknas på. Jag anser inte att det finns något annat stöd för att använda premien för hela USA. Även om det var en och samma premiebetalare för att inkludera Pinkerton och Burns är det inte väsentligt för pro-rata-bedömningen. Att den som är försäkrad inte behöver vara densamma som den som är försäkringstagare är allmänt känt, vilket jag tycker är det grundläggande skälet till att inte fästa vikt vid Pinkertons roll som försäkringstagare.

3.2.2.4 Resultat

De premier som skall användas som beräkningsgrund för pro-ratan är, enligt min mening utifrån ovanstående resonemang dels den premie som Pinkerton betalade för att Burns skulle inkluderas i det globala försäkringsprogrammet (y), dels den premie som If skulle ha åsatt Globe för att det skulle ha inkluderats i det globala försäkringsprogrammet, (x), vilken enligt min mening borde ha beräknats på samma grund som den övriga Burnspremien. Vad gäller den sistnämnda premien hade If möjligen satt premien för Globe något högre än för den övriga koncernen med tanke på den verksamhet som Globe utförde och platsen för utförandet.

Beräkningen av pro-ratan görs således genom att dividera den premie som skulle ha betalats för att inkludera Globe, x USD, med Burnspremien som skulle ha erlagts för att erhålla försäkringsskydd för Burns inklusive Globe, y USD plus x USD.

$$\frac{x}{y+x} \approx 0,13 \Rightarrow 13\%$$

Utifrån mina ställningstaganden och beräkningar skulle If ha haft rätt att hävda en premie-pro-rata på 13 %, det vill säga en nedsättning av det ersättningsbelopp som skulle utgå från försäkringen med 13%.⁵¹

Givetvis blir avdragets storlek mycket varierande beroende på vilka premier som används som grund för beräkningen av pro-ratan. Dock anser jag att detta inte får inverka på bedömningen av vilka premier som skall användas i beräkningen.

---

⁵¹ De belopp som representeras av variablerna x och y får tyvärr inte anges.

3.3 Återförsäkring

Att det var viktigt för If att inte ansvara för skadeståndskraven efter den 11 september 2001 berodde på att en av Ifs återförsäkringsgivare hävdade att Globe inte inkluderades i försäkringsskyddet. If önskade få fastställt av skiljenämnden att If, om If inte hade avsett återförsäkringsskydd, skulle få jämka på grund av bristande återförsäkring. I och med att jämkning utifrån återförsäkringsfrågan först kunde avgöras efter skiljedomen, behövde den inte alls ha behandlats i skiljeförfarandet, utan kunde ha avgjorts senare.

För att undvika att återförsäkrare opponerar sig mot vilka verksamheter som försäkringsskydd skulle lämnas för, kan försäkringsgivare, som villkor för att bevilja försäkringsskydd, ha som krav att återförsäkrarna skall godkänna den försäkrade verksamheten. Detta skulle även gälla nyförvärvade verksamheter. Att underwriters begär in godkännanden av verksamheter förekommer redan i dagsläget även vid nyförvärv, dock utan standardmässig reglering. Med ett villkor skulle ingen tveksamhet råda vad gäller återförsäkrarens ansvar avseende nyförvärv. Att hela verksamheter godkänns inför återförsäkring av en masterförsäkring sker alltid i och med avtalen som sluts med återförsäkrarna.

3.4 Mäklarens roll

Att genom ett ombud teckna en försäkring innebär att en professionell försäkringsexpert förmedlar kontakten för en försäkringstagares räkning. En försäkringsmäklare anlitas av någon som vill teckna försäkring. Denne anser troligtvis att det finns skäl att anlita en mäklare för att få bästa möjliga försäkringsskydd. Mäklaren är den som lämnar information om försäkringstagaren och förhandlar med försäkringsgivaren och bör således vara ganska väl insatt i vilken information som försäkringsgivarna behöver och vill ha samt hur deras arbete går till. Kommunikationen mellan en underwriter och en försäkringsmäklare torde inte behöva vara särskilt fyllig med tydliga förklaringar, eftersom mäklare ofta arbetat som underwriters och därför vet hur en underwriter arbetar. Utifrån detta anser jag att höga krav bör kunna ställas på mäklare. En mäklare bör, i enlighet med god mäklarsed, lättare än en försäkringstagare, som handlar utan mäklare, inse när information saknas och vad det är som en underwriter behöver när denne ställer frågor. Därför tycker jag att nämnden gjorde en märklig bedömning, när den ansåg att försäkringstagaren, i det här fallet representerad av försäkringsmäklaren, inte insett eller bort inse att If inte hade för avsikt att försäkra Globe och

dess verksamhet. Detta borde mäklaren ha insett, om denne inte faktiskt insett det, eftersom det är mäklaren som företräder försäkringstagaren och är någon som aktivt arbetar med försäkringar och vet vad som anses vara riskabelt ur en försäkringsgivares perspektiv. Det är, enligt min uppfattning, en säkerhet för båda parterna att mäklare agerar med kunskap om och insikt i försäkringsbranschen. Nämnden borde därför inte blott ha tagit ställning till hur mäklaren i det aktuella målet handlade utan även beaktat hur mäklare generellt arbetar. Som förklaring till nämndens handlande kan nämnas att varken If eller Securitas tog upp mäklarens roll i sina inlagor till skiljenämnden förutom i ett par meningar. Detta berörs även i samband med att ett annat upplägg på Ifs talan behandlas.

Hade skiljenämnden tagit med mäklarens roll och ställning i bedömningen på ett annat sätt än vad som gjordes, anser jag, att nämnden torde ha kommit fram till en annan slutsats än vad nämnden gjorde. Detta skulle i så fall ha fått till följd att Securitas borde ha insett att If ej haft för avsikt att försäkra Globe och dess verksamhet, vilket skulle ha inneburit att Globe därmed inte omfattades av försäkringen hos If och således stod utan skydd från If. Detta hade i förlängningen inneburit att skiljenämnden borde ha kommit fram till att Globe inte omfattades av masterförsäkringen och Ifs förstahandsyrkande hade vunnit bifall.

3.5 Ifs talan

3.5.1 Allmänt

I det stora hela anser jag att upplägget av Ifs talan inte skulle ha kunnat förändra resultatet i målet på något avsevärt sätt så när som på en punkt. Här nedan kommenteras domen med utgångspunkten i vad och hur If skulle ha kunnat göra för att eventuellt påverka skiljedomen.

3.5.2 Jämkning

I Ifs fall anser jag att det skulle ha varit positivt att försöka få jämkning på flera grunder för att minska sitt ersättningsansvar. För att If skulle ha kunnat få jämka på alla grunderna i 6 § GFAL förutsätts dock att If verkligen skulle åberopa alla tre jämningsgrunderna. Om If skulle ha velat vara säkert på att vid ett senare tillfälle kunna åberopa en jämningsgrund som inte tidigare prövats borde If ha angivit det i sina grunder. Det gäller till exempel jämkning som är beroende av återförsäkrarnas inställning. If skulle ha åberopat att återförsäkrarnas inställning till Globes försäkringsskydd inte kunde prövas i den aktuella processen förrän

skiljedomen fastställts och att jämkning med anledning av återförsäkringsskyddet därför inte kan företas förrän vid ett senare tillfälle. Hovrätten fastslog att det var det som If haft för avsikt att pröva.

Jag anser att If skulle ha haft en fördel av att få premie-pro-ratan fastställd i skiljeförfarandet, trots att jämningsfrågan avseende återförsäkring efter skiljedomen fortfarande stod öppen. Det kan ha verkat enklare och smidigare att avgöra pro-ratans storlek avseende premien i samband med att jämkning avseende bristande återförsäkring gjordes, samtidigt skulle det innebära ytterligare förhandlingar eller en ny process mellan parterna. Eventuellt skulle ett fastställande av pro-rata avseende premien ha gjort att parterna efter skiljedomen haft en fråga mindre att behandla vid förhandlingar, vilket skulle ha kunnat innebära en effektivare resursanvändning. Om det efter skiljeförfarandet endast skulle ha förelegat en grund för jämkning hade det klart varit enklare att få avdragets storlek avgjord direkt av skiljenämnden. Om If hade yrkat på att skiljenämnden skulle ha kunnat fastställa premie-pro-ratan hade det varit en fördel att i yrkandet ange att pro-ratans storlek skulle fastställas först efter det att nämnden beslutat att rätt till pro-rata förelåg. Det skulle ha kunnat bespara parterna och skiljenämnden arbete och resurser. If skulle, som framgått ovan i avsnitt 3.2.2.4, ha hävdats ett avdrag på 13 % på försäkringsersättningen. Jag antar⁵² att Securitas i ett sådant fall skulle ha kommit med ett lägre förslag till pro-rata och att nämnden utifrån förslagen gjort en bedömning, vilket hade kunnat bespara parterna fortsatta förhandlingar. Hade pro-ratan fastställts i skiljeförfarandet hade det eventuellt kunnat vara positivt ur Ifs synvinkel för övrig jämkning, som skulle ha kunnat bli aktuell, eftersom de separata bedömningarna skulle ha kunnat resultera i större procentavdrag än en gemensam bedömning. Anledningen till min uppfattning är att det är lättare att tydliggöra för vad jämkning skall ske om jämkningarna delas upp i flera grunder istället för att slås samman.

3.5.3 Krigsundantaget

Att If åberopade krigsundantaget anser jag var riktigt, men jag anser samtidigt att det fick ta för stort utrymme i processen. Domen och parternas inlagor speglar den plats det tog i skiljeförfarandet att behandla krigsundantaget. Visserligen hade If blivit helt fritt från ersättningsansvar om undantaget hade varit tillämpligt, men den kostnad som If uppbar för att

---

⁵² Mitt antagande grundar jag på att det sällan föreligger enighet mellan parter i tvistiga situationer.

undantaget behandlades i så stor omfattning tycker jag är inte rimlig, till exempel med tanke på att If inte yrkade på fastställelse av pro-ratans storlek av processekonomiska skäl.

Det är en självklarhet att det var värt att krigsundantaget togs upp, men det borde ha skett på ett sätt som inte krävt så mycket utrymme i processen, inte bara av processekonomiska skäl utan även för att jag befarar att det påverkade skiljenämndens övriga bedömning av ärendet. Om nämnden påverkades kan det möjligtvis tyckas oskäligt, men jag misstänker att så ändå var fallet. Jag anar att det finns en risk för att nämnden uppfattade att If försökte undgå ansvar på alla tänkbara sätt på grund av storleken på skadan.

Visserligen tror jag inte att något annat resultat hade kunnat uppnås, förutom att skiljenämnden möjligen inte hade kunnat påverkas i sin övriga bedömning av ärendet, men jag har som sagt synpunkter på hur prioriterat yrkandet angående krigsundantaget blev i förhållande till de övriga yrkandena. If borde även ha beaktat att ett krigsundantag inte skulle anses vara tillämpligt på en terrorhandling i och med att det vid tidpunkten för skadan förekom försäkringsvillkor i andra försäkringar som specifikt undantog terrorhandlingar. Ett undantag för terrorhandlingar borde således även If ha haft med i sin försäkring. Jag förstår likväl att krigsundantaget var tvunget att behandlas på ett omfattande sätt för att inte det skulle uppfattas som en halvmesyr som bara var ett försök att utan grund undgå ansvar.

3.5.4 Återförsäkring

If hade kunnat vinna framgång genom att yrka att If hade fordrat att ett särskilt villkor skulle ha intagits i försäkringsavtalet, om information om Globe och dess verksamhet funnits tillgänglig. Villkoret skulle ha inneburit att If inte lämnade försäkringsskydd, såvida återförsäkringsgivarna inte hade godkänt verksamheterna. Hade If hävdats att ett sådant villkor skulle ha använts, hade det kunnat ligga till grund för ytterligare jämkning utöver premie-pro-ratan. I och med att domen avseende återförsäkringen upphävdes av hovrätten låg i och för sig denna möjlighet fortfarande öppen för If efter domen.

3.5.5 Mäklarens roll

Om If hade argumenterat för att försäkringsmäklaren haft en betydelsefull roll och att dennes kunskap måste anses avgörande för bedömningen om Securitas insett eller bort inse att If inte

hade för avsikt att försäkra Globe och dess verksamhet, hade prövningen i målet fått ett annat fokus. Genom att ta upp mäklarens roll hade eventuellt bevisbördan kastats om vad gäller partsviljan. Det hade antagligen varit svårt för Securitas att påvisa att den gemensamma partsviljan var att försäkra Globe. Även om bevisbördan legat kvar på If hade If kunnat påvisa att företrädaren för Securitas, Marsh, handlade utifrån att Globe inte skulle omfattas av försäkringsskyddet. Hade bevisbördan kastats om eller hade If åberopat betydelsen av mäklarens kunskap och förståelse för hur underwritern på If arbetade, hade troligtvis målet fått en helt annan utgång. Domen i målet kunde på detta sätt ha blivit att skiljenämnden ansett att Globe inte inkluderats i masterförsäkringen. I det material jag tagit del av inför denna uppsats har jag inte funnit någon argumentation från Ifs sida angående mäklarens roll förutom ett par rader. Förvisso förhörde den aktuella mäklaren, vilket visar att parterna fäst viss vikt vid mäklarens roll. Mäklaren sa sig dock vara av samma uppfattning som Securitas, det vill säga att Globe skulle omfattas av masterförsäkringen om ingen försäljning blev av. Jag anser dock att If skulle ha behövt redogöra för hur mäklare agerar generellt sett och hur stor insikt de har i försäkringsbranschen för att på så vis kunna påvisa att mäklaren i det aktuella fallet verkligen borde ha förstått Ifs inställning till att försäkra Globe.

4 Sammanfattning

Min kritiska inställning till skiljenämndens bedömning i målet mellan If och Securitas kan inte ha passerat någon läsare utan notis. Min inställning kan bero på att nämndens argumentation känns förutbestämd. Med det menar jag, att det kan kännas som att skiljenämnden tidigt beslutade sig för vilken av parterna som den kände mest för och därefter byggde upp argument kring den ståndpunkten. Istället borde nämnden ha arbetat med öppna sinnen med det material som parterna presenterade och ha undersökt om det fanns olika stöd för båda sidorna och därefter ha gjort en summering över argumenten för respektive emot att Globe omfattades av masterförsäkringen.

Underwriters bör utifrån domen ta fasta på följande för sitt framtida arbete, om det inte redan görs.

- Dokumentera och arkivera den korrespondens som parterna utväxlar för att tydliggöra den partsvilja som föreligger mellan parterna.
- Utforma stringenta och pregnanta handlingar, "Underwriting submission" och försäkringsavtal, för att undvika att parterna gör skilda tolkningar av handlingarna, vilket kan vara till nackdel för försäkringsgivaren.
- Planeras avyttring av verksamheter bör ett försäkringsvillkor ange hur en sådan verksamhet skall behandlas om den inte blir såld. Antingen kan det utformas så att verksamhet som inte blir avyttrad omfattas av skyddet eller så kan det formuleras så att skydd inte lämnas även om försäljningen uteblir. Ett ytterligare alternativ är att underwritern i ett villkor anger att verksamheter som planeras att avyttras endast kommer att omfattas av försäkringen under vissa av underwritern angivna förutsättningar.
- Inte göra avkall på de krav som uppställs. Det kan bli normerande för parternas fortsatta samarbete och på så vis kan möjligheten för försäkringsgivaren att åberopa försäkringstagares oacceptabla handlande förringas. Godtas brister vid ett tillfälle skall det uttryckligen påtalas att godtagandet är en engångsföreteelse, för att säkerställa att det inte blir normerande.
- Använda ett villkor som inte bara anger att godkännande måste ske av nyförvärvade verksamheter utan att nystartade verksamheter hos befintliga bolag skall godkännas av försäkringsgivaren.

- Använda undantagsvillkor som är mer generella eller anpassade till den verksamhet som skall försäkras. Om det till exempel är en koncern som arbetar med säkerhet bör ett undantag av flygplansverksamhet göras istället för eller i kombination med att flygplanstillverkning undantas.
- För att inte riskera att okända risker uppkommer och att kostnadsfri försäkring lämnas bör det i försäkringsvillkoren tas in ett villkor som anger att för verksamheter, för vilka någon information inte har lämnats eller ingen premie erhållits, lämnas inget försäkringsskydd.
- Ytterligare en lösning för att undvika kostnadsfri ersättning är att ange att premiejustering för nya verksamheter görs genom ett tillägg för de nya verksamheter som förvärvas eller startas.
- Standardmässigt använda ett villkor som innebär att återförsäkrare skall godkänna verksamheter som skall försäkras för att försäkringsskydd skall beviljas.

Premie-pro-ratan bör i fallet mellan If och Securitas beräknas utifrån den premie som If troligtvis hade tagit ut för att försäkra Globe. Den premie som Globe förmodligen hade åsatts hade antagligen beräknats på Globes omsättning med samma promille som använts för övriga koncernen. En eventuell justering skulle dock vara trolig med hänsyn till att verksamheten var placerad i USA och att det fanns en annan försäkring som gällde för Globe, vars premie och relation till det globala försäkringsprogrammet säkert skulle ha inverkat på bedömningen. Denna premie anser jag skall sättas i relation till den premie som Pinkertons erlade för Burns försäkringsskydd, det vill säga en del av koncernpremien.

If skulle ha tagit fasta på mäklarens ställning och använt den som ett starkt argument för att Securitas som part borde ha insett att If inte avsåg att lämna något försäkringsskydd för Globe. Mäklarens ställning och kunskap anser jag vara av den dignitet att den kunde ha varit avgörande för målet. För att förenkla relationen och bespara parterna vidare förhandlingar och processer borde If ha yrkat på fastställelse av premie-pro-ratan i skiljeförfarandet.

Källförteckning

Offentligt tryck:

Regeringens proposition 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande

Litteratur:

- Eklund och Hemberg Lagen om försäkringsavtal, upplaga 3, 1957, P.A Norstedts & söners förlag
- Hellner, Jan Försäkringsrätt, andra omarbetade upplagan 1965 (Faksimilupplaga), 1994, Norstedts juridik
- Hellner, Jan Speciell avtalsrätt II – Kontraktsrätt 2 häftet. Allmänna ämnen, upplaga 3, 1996, Norstedts juridik
- Heuman, Lars Skiljemannarätt, upplaga 1:1, 1999, Norstedts Juridik AB
- Lagerström, P och Roos, C M Företagsförsäkring – En försäkringsrättslig introduktion, upplaga 2, Juristförlaget
- Lindskog, Stefan Skiljeförfarande: En kommentar, upplaga 1, 2005, Nordstedts Juridik AB
- Schmidt, Folke Faran och försäkringsfallet: en försäkringsrättslig studie, Lund, Gleerup 1943

Rättsfall:

HovR:

Mål: T 8016-04 (Securitasbolagen/If)

HD:

NJA 1951 s 1

NJA 1989 s 215

Skiljedom:

Skiljedom angående försäkringsskydd; Securitasbolagen/If

Lagar:

Försäkringsavtalslag (2005:104)

Lag (1999:116) om skiljeförfarande

Lag (1929:145) om skiljedom

Lag (1927:77) om försäkringsavtal

Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Intervjuer:

Anonym, Senior casualty underwriter, If

4 april 2006, 1 juni 2006 och 5 juni 2001 (kombinerade muntliga och skriftliga intervjuer)

Gunnar Höglund, Chief Underwriter Ansvar – INDUSTRI, Trygg Hansa

20 april 2006 (muntlig intervju)

Ingela Holmberg, Senior casualty underwriter och controller, If

20 april 2006 (muntlig intervju) och 11 maj 2006 (skriftliga intervjusvar)

Lag (1927:77) om försäkringsavtal

6 § Har i annat fall än i 4 och 5 §§ avses försäkringstagaren lämnat oriktig uppgift, och kan det antagas, att försäkringsgivaren med kännedom om rätta förhållandet över huvud icke skulle meddelat försäkring, vare denne fri från ansvarighet.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Angår avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgats, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

7§ Har försäkringstagaren underlåtit att uppgiva en av honom känd omständighet, vars betydelse han insett eller bort inse, och kan förtigandet tillräknas honom såsom vårdslöshet, äge vad i 6 § är för där avsett fall stadgat motsvarande tillämpning.

I andra fall än nu sagts vare försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

45 § Varder faran ökad genom en med försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan

beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Angår avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgas, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

46 § Har faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i sådant förhållande, som i 45 § avses, och har försäkringshavaren utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande därom, vare lag som där sägs.

47 § Ökas faran såsom i 45 eller 46 § sägs, äge försäkringsgivaren rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

48 § Får försäkringsgivaren kännedom därom att faran ökats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshavaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill bliva från ansvarighet fri, må sådan befrielse ej vidare av honom påkallas.

49 § Ökning av faran vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt eller farans ökning eljest upphört att vara av betydelse.

Lag samma vare, där åtgärd, som medfört ökningen, haft till ändamål att förekomma skada å person eller egendom samt företags under sådana omständigheter, att åtgärden måste anses försvarlig.

50 § Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, enligt vilket ökning av faran skall verka rubbning i hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än i 45-49 §§ sägs. I fråga om bestämmelserna i 45 § andra och tredje stycket gälle dock, att vardera kan genom förbehåll göras tillämplig i stället för den andra.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må i avtal om försäkring å gods träffas förbehåll, att om försäkringen gäller till förmån för tredje man och godset finnes i försäkringstagarens besittning, åtgärd eller underlåtenhet av denne skall hava samma verkan som åtgärd eller underlåtenhet av försäkringshavaren.

Försäkringsavtalslag (2005:104)

8 kap. Företagsförsäkring

6 § Försäkringsbolaget får säga upp försäkringen att upphöra före försäkringstidens utgång, bara om

1. försäkringstagaren eller den försäkrade har väsentligt åsidosatt sina förpliktelser mot bolaget, eller
2. ett i villkoren angivet förhållande av väsentlig betydelse för risken har ändrats på ett sätt som bolaget inte kan antas ha tagit i beräkning.

Uppsägningen skall göras skriftligen och med fjorton dagars uppsägningstid, räknat från det att försäkringsbolaget avsände den. Uppsägningen skall ske utan oskäligt dröjsmål från det att försäkringsbolaget fick kännedom om det förhållande som den grundas på. Annars förlorar försäkringsbolaget rätten att säga upp försäkringen på grund av förhållandet, om inte försäkringstagaren eller den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

I fall som avses i första stycket får försäkringsbolaget i stället ändra försäkringsvillkoren under försäkringstiden. Om en sådan ändring gäller det som sägs om uppsägning i andra stycket.

I 17 § finns bestämmelser om uppsägning på grund av premiedröjsmål.

8 § Den som vill teckna en företagsförsäkring är skyldig att på försäkringsbolagets begäran lämna upplysningar som kan ha betydelse för frågan om försäkringen skall meddelas. Detsamma gäller om försäkringstagaren begär att få försäkringen utvidgad eller förnyad. Försäkringstagaren skall ge riktiga och fullständiga svar på

försäkringsbolagets frågor. Även utan förfrågan skall försäkringstagaren lämna uppgift om förhållanden av uppenbar betydelse för riskbedömningen.

Under försäkringstiden skall försäkringstagaren på begäran ge försäkringsbolaget upplysningar om förhållanden som anges i första stycket.

En försäkringstagare som inser att försäkringsbolaget tidigare har fått oriktiga eller ofullständiga uppgifter om förhållanden av uppenbar betydelse för riskbedömningen är skyldig att utan oskäligt dröjsmål rätta uppgifterna.

9 § Om försäkringstagaren vid fullgörande av sin upplysningsplikt enligt 8 § har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder, är avtalet ogiltigt enligt vad som sägs i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och försäkringsbolaget fritt från ansvar för försäkringsfall som inträffar därefter. I 17 § finns bestämmelser om betald premie.

Har försäkringstagaren annars uppsåtligen eller av oaktsamhet eftersatt sin upplysningsplikt enligt 8 § och kan försäkringsbolaget visa att det inte skulle ha meddelat försäkring om upplysningsplikten hade fullgjorts, är bolaget fritt från ansvar för inträffade försäkringsfall. Kan försäkringsbolaget visa att det skulle ha meddelat försäkring mot högre premie eller i övrigt på andra villkor än som avtalats, är dess ansvar begränsat till vad som svarar mot den premie och de villkor i övrigt som har avtalats. Har försäkringsbolaget inte tagit återförsäkring som annars skulle ha tecknats, skall ansvaret anpassas efter detta. I försäkringsvillkoren kan föreskrivas att försäkringsbolaget i stället för vad som sägs i andra och tredje meningarna ansvarar bara i den utsträckning som det visas att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller för skadans omfattning.

Ansvaret kan inte falla bort eller begränsas enligtandra stycket, om försäkringsbolaget när upplysningsplikten eftersattes insåg eller borde ha insett att lämnade uppgifter var oriktiga eller ofullständiga. Detsamma gäller om de oriktiga eller ofullständiga upplysningarna saknade eller senare har upphört att ha betydelse för avtalets innehåll.

10 § Har risken för försäkringsfall ökat genom ändring av ett sådant förhållande som angetts i försäkringsavtalet eller som försäkringstagaren uppgett för försäkringsbolaget i samband med avtalsslutet och har den försäkrade vidtagit eller samtyckt till den åtgärd som medfört riskökningen, är bolaget helt eller delvis fritt från ansvar enligt vad som sägs i 9 § andra och tredje styckena. Detsamma gäller om annars en sådan riskökning har förekommit och försäkringstagaren har försummat att anmäla detta enligt vad som föreskrivs i avtalet.

Masterförsäkringens villkor

1. Försäkrad verksamhet och försäkrade personer

Försäkringen gäller för försäkringstagaren med dotterbolag* och i försäkringsbrevet särskilt angivna medförsäkrade bolag samt styrelseledamöter och arbetstagare för skada orsakad i tjänsten (de försäkrade) och avser all verksamhet.

Dotterbolag som förvärvas och verksamhet som tillkommer under försäkringsåret omfattas automatiskt av försäkringen från förvärvstillfället, såvida annat inte särskilt överenskommits. Det åligger den försäkrade att informera försäkringsbolaget om nya företagsförvärv och tillkommande verksamheter.

Dotterbolag i USA och Kanada som förvärvas under försäkringsåret omfattas av försäkringen först efter godkännande av försäkringsbolaget.

*Med dotterbolag skall förstås sådant bolag i vilket försäkringstagaren äger så många aktier att man kontrollerar mer än hälften av rösterna.”

4.8 Övergripande försäkringsskydd

Denna försäkring⁵³ är övergripande och skall inte i något avseende gälla i den utsträckning den försäkrade har annan ansvarsförsäkring.

Det förutsätts att utländskt medförsäkrat bolag för sina motordrivna fordon har tecknat för landet tillgänglig trafikförsäkring enligt sedvanliga försäkringsbelopp och villkor.

Ersättning som lämnas genom annan försäkring som inte utgör lokal försäkring arrangerad som en integrerad del i denna globala

---

⁵³ Författarens kommentar: Med ”Denna försäkring” avses den GLI-försäkring som hade tecknats av Securitas hos If.

ansvarsförsäkring skall utgöra självrisk för denna globala ansvarsförsäkring.

Försäkringsbeloppet i denna globala ansvarsförsäkring reduceras med det belopp som ersättes genom lokal försäkring arrangerad som en integrerad del i denna globala ansvarsförsäkring.

Om såväl denna försäkring som lokal ansvarsförsäkring – för vilken Skandia⁵⁴ svarar – utnyttjas vid skada, skall endast en självrisk – den högsta – uttas. I den mån lokal ansvarsförsäkring medför utbetalning inom självrisken för denna globala ansvarsförsäkring skall försäkringstagaren återbetala Skandia utlägg inom självrisken.

Om lokal ansvarsförsäkring som utfärdas på försäkringsgivarens uppdrag har vidare omfattning än denna globala ansvarsförsäkring, skall denna omfattning gälla och omfattningen inte vara begränsad till villkoren enligt denna globala ansvarsförsäkring.

Vad gäller lokala villkorsutvidgningar med begränsat försäkringsbelopp, miljöskada, omhändertagen egendom, ren förmögenhetsskada, straffande skadestånd, skall dock villkoren och undantagen enligt denna globala ansvarsförsäkring äga tillämpning.

Försäkringsbeloppet skall dock alltid vara begränsat till det belopp som anges i denna globala ansvarsförsäkring. Detta utvidgade skydd gäller ej till den del det skulle innebära att försäkringsbeloppet överskrides.

Har lokal försäkring utfärdats med mindre omfattande villkor skall villkoret för denna globala ansvarsförsäkring tillämpas. Om försäkringsbeloppet i lokal försäkring är uttömt tillämpas denna globala ansvarsförsäkring.

---

⁵⁴ Författarens kommentar: "Skandia" läses If. Att det står Skandia är en kvarleva från tiden innan If bildades. If bildades när Skandias och Storebrands skadeförsäkringsverksamheter fusionerades.

7.6 Luftfartyg, skepp och båtar

Försäkringen gäller inte för skada som den försäkrade – eller någon för vilken han svarar – är ansvarig för i egenskap av ägare, brukare eller förare av

- luftfartyg, svävare eller hydrokopter
- segel- eller maskindrivna skepp och båtar vad gäller sakskada till följd av fasta eller flytande föremål
- kassuner, pontoner, pontonkranar, mudderverk eller bogserande föremål såvida inte särskilt avtal därom träffats med försäkringsgivaren.

Dock gäller försäkringen vid skada till följd av användning av mindre motorbåtar då dessa används för bevakningsuppdrag inom Sverige.

7.16 Flygplans produkter

Försäkringen gäller inte för det ansvar som kan åläggas försäkrad i egenskap av leverantör av flygplansprodukter.

7.17 Krig eller upplopp

Försäkringen gäller inte för skada vars uppkomst eller omfattning direkt eller indirekt orsakas av eller står i samband med krig, krigsliknande händelse, inbördeskrig, revolution, uppror eller upplopp

10.2 Felaktiga eller ofullständiga uppgifter

Premie och försäkringsvillkor grundar sig på de uppgifter som lämnades då försäkringen tecknades. Har den försäkrade lämnat uppgifter som han insett eller bort inse vara felaktiga eller ofullständiga och detta medför låg premie eller alltför förmånliga villkor begränsas försäkringsgivarens ansvarighet till vad som svarar mot erlagd premie och de villkor som egentligen skulle ha gällt. Om försäkringsgivaren med kännedom om de rätta förhållandena skulle ha vägrat försäkring lämnas ingen ersättning om en skada inträffar.

10.3 Ändrade förhållanden

Ändras de förhållanden som ligger till grund för försäkringen skall den försäkrade meddela detta till försäkringsgivaren. Medför ändringen högre premie eller ökad risk för skada och har den försäkrade utan skälig anledning underlåtit att meddela försäkringsgivaren ändringen, begränsas ansvarigheten på samma sätt som angetts i 10.2.

10.6 Förfarande vid tvist

Alla tvister om innehållet i detta försäkringsavtal skall avgöras i enlighet med svensk lag och genom skiljedom i Sverige